

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Osiągnięcia uczniów kończących VIII klasę szkoły podstawowej. Sprawozdanie za rok 2020 województwo lubuskie
<i>Egzamin:</i>	Egzamin ósmoklasisty
<i>Przedmiot:</i>	Język polski
<i>Termin egzaminu:</i>	Termin główny – czerwiec 2020 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	30 października 2020 r.

Opracowanie

Wioletta Łakoma-Sabat (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Hanna Wylężek (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie)
Danuta Marchlewska (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie)

OPIEKA MERYTORYCZNA:

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
dr Marcin Smolik (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

OPRACOWANIE TECHNICZNE:

Andrzej Kaptur (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

WSPÓŁPRACA

Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Mariola Jaśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Pracownie ds. Analiz Wyników Egzaminacyjnych okręgowych komisji egzaminacyjnych

Opracowanie – województwo lubuskie

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu

Danuta Kwasiżur
Małgorzata Lembicz
Małgorzata Pastusiak
Anna Sperling
Wioleta Śmigielska

Spis treści

1. Opis arkusza standardowego	5
2. Dane dotyczące populacji uczniów	5
3. Przebieg egzaminu	6
4. Podstawowe dane statystyczne	7
Komentarz	18
Podstawowe informacje o arkuszach dostosowanych	56

1. Opis arkusza standardowego

Uczniowie bez dysfunkcji oraz uczniowie ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu standardowym. Arkusz standardowy zawierał 22 zadania. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 50 punktów, w tym 15 punktów (30%) za rozwiązanie zadań zamkniętych oraz 35 punktów (70%) za rozwiązanie zadań otwartych. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 21 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragmentu *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza) oraz tekstu nieliterackiego (*Życie z pasją* Małgorzaty Smoczyńskiej). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność wyrażania opinii na dany temat, interpretacji tekstu kultury – projektu torby inspirowanej twórczością Henryka Sienkiewicza, napisania ogłoszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: przemówienie albo opowiadanie.

2. Dane dotyczące populacji uczniów

TABELA 1. UCZNIOWIE ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM

Liczba uczniów		8664
Uczniowie	bez dysleksji rozwojowej	7568
	z dysleksją rozwojową	1096
	dziewczęta	4204
	chłopcy	4460
	ze szkół na wsi	2420
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	2913
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	1137
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	2194
	ze szkół publicznych	8292
	ze szkół niepublicznych	372

Z egzaminu zwolniono 26 uczniów – laureatów i finalistów olimpiad przedmiotowych oraz laureatów konkursów przedmiotowych o zasięgu wojewódzkim lub ponadwojewódzkim.

TABELA 2. UCZNIOWIE ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Uczniowie	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	47
	słabowidzący i niewidomi	27
	słabosłyszący i niesłyszący	23
	z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	185
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z niepełnosprawnościami sprzężonymi o których mowa w art. 165 ust. 1 ustawy ¹ (cudzoziemcy)	2
	Ogółem	380

¹ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 910).

3. Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

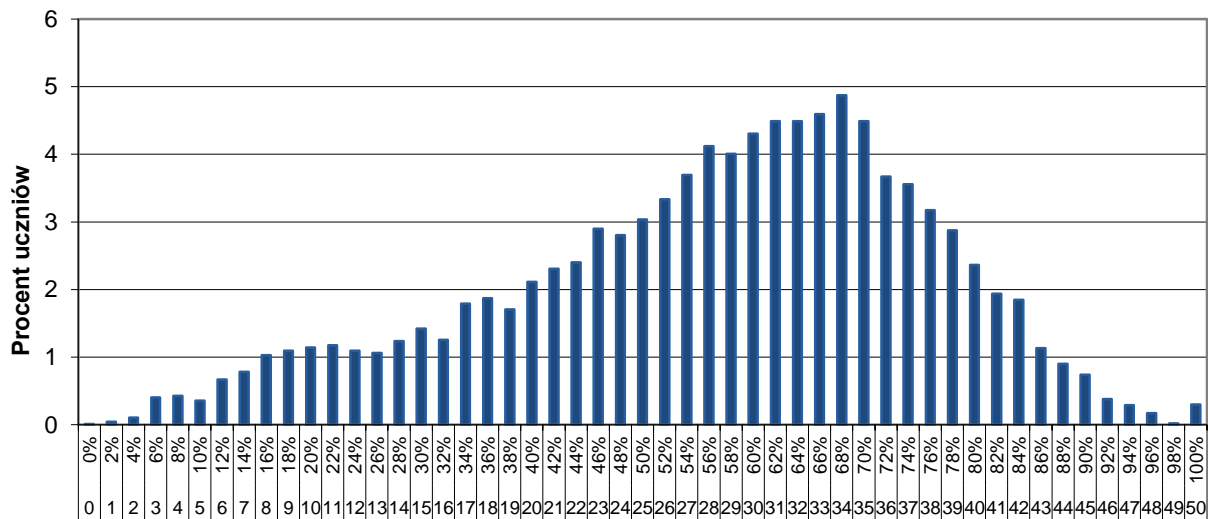
Termin egzaminu		16 czerwca 2020 r.	
Czas trwania egzaminu		120 minut dla uczniów rozwiązujących zadania w arkuszu standardowym lub czas przedłużony zgodnie z przyznanym dostosowaniem	
Liczba szkół		300	
Liczba zespołów egzaminatorów		8	
Liczba egzaminatorów		155	
Liczba obserwatorów ² (§ 7 ust. 1)		0	
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez ucznia	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez ucznia w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócania przez ucznia prawidłowego przebiegu egzaminu ósmoklasisty	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez ucznia	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożności ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
	inne (np. złe samopoczucie ucznia)		0
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz ust. 1)		7	

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty (Dz.U. z 2020 r. poz. 1361).

³ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1327).

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki uczniów

Wynik uzyskany w % i w punktach

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

TABELA 4. WYNIKI UCZNIÓW – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
8664	0	100	60	68	56,44	19,20

Wyniki uczniów w procentach, odpowiadające im wartości centyli i wyniki na skali staninowej

TABELA 5. WYNIKI UCZNIÓW W PROCENTACH, ODPOWIADAJĄCE IM WARTOŚCI CENTYLI I WYNIKI NA SKALI STANINOWEJ

Język polski					
wynik procentowy	wartość centyla	stanin	wynik procentowy	wartość centyla	stanin
0	1	1	52	34	4
2	1		54	38	
4	1		56	41	
6	1		58	45	5
8	1		60	49	
10	2		62	54	
12	2		64	58	
14	3		66	63	6
16	3		68	68	
18	4		70	72	
20	5	2	72	77	7
22	6		74	81	
24	7		76	85	8
26	8		78	88	
28	10		80	91	
30	11		82	93	9
32	12		84	95	
34	14		3	86	97
36	15	88		98	
38	17	90		99	
40	19	92		100	
42	21	94		100	
44	23	96		100	
46	26	4	98	100	
48	28		100	100	
50	31				

Wyniki w skali centylowej i staninowej umożliwiają porównanie wyniku ucznia z wynikami uczniów w całym kraju. Na przykład, jeśli uczeń z języka polskiego uzyskał 76% punktów możliwych do zdobycia (wynik procentowy), to oznacza, że jego wynik jest taki sam lub wyższy od wyniku 85% wszystkich zdających (wynik centylowy), a niższy od wyniku 15% zdających i znajduje się on w 7. staninie.

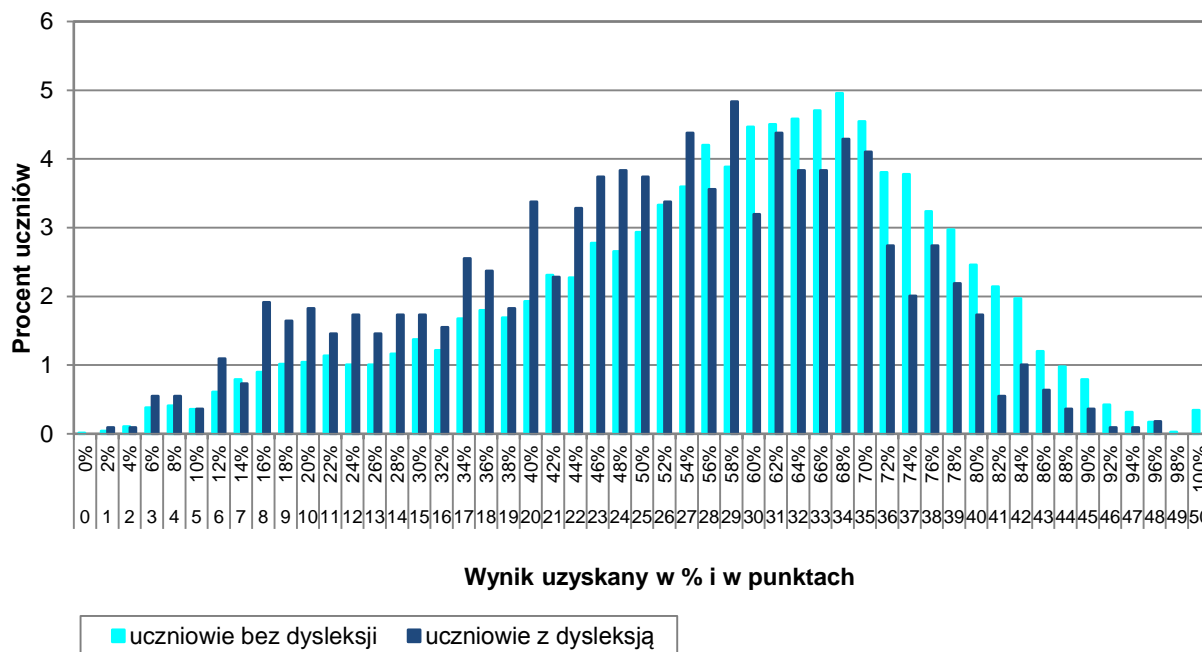
Średnie wyniki szkół⁴ na skali staninowej

TABELA 6. WYNIKI SZKÓŁ NA SKALI STANINOWEJ

Stanin	Przedział wyników (w %)
1	8–39
2	40–47
3	48–52
4	53–56
5	57–60
6	61–64
7	65–68
8	69–73
9	74–89

Skala staninowa umożliwia porównywanie średnich wyników szkół w poszczególnych latach. Uzyskanie w kolejnych latach takiego samego średniego wyniku w procentach nie oznacza tego samego poziomu osiągnięć.

Wyniki uczniów bez dysleksji oraz uczniów z dysleksją rozwojową

WYKRES 2. ROZKŁADY WYNIKÓW UCZNIÓW BEZ DYSLEKSJI ORAZ UCZNIÓW Z DYSLEKSJĄ ROZWOJOWĄ

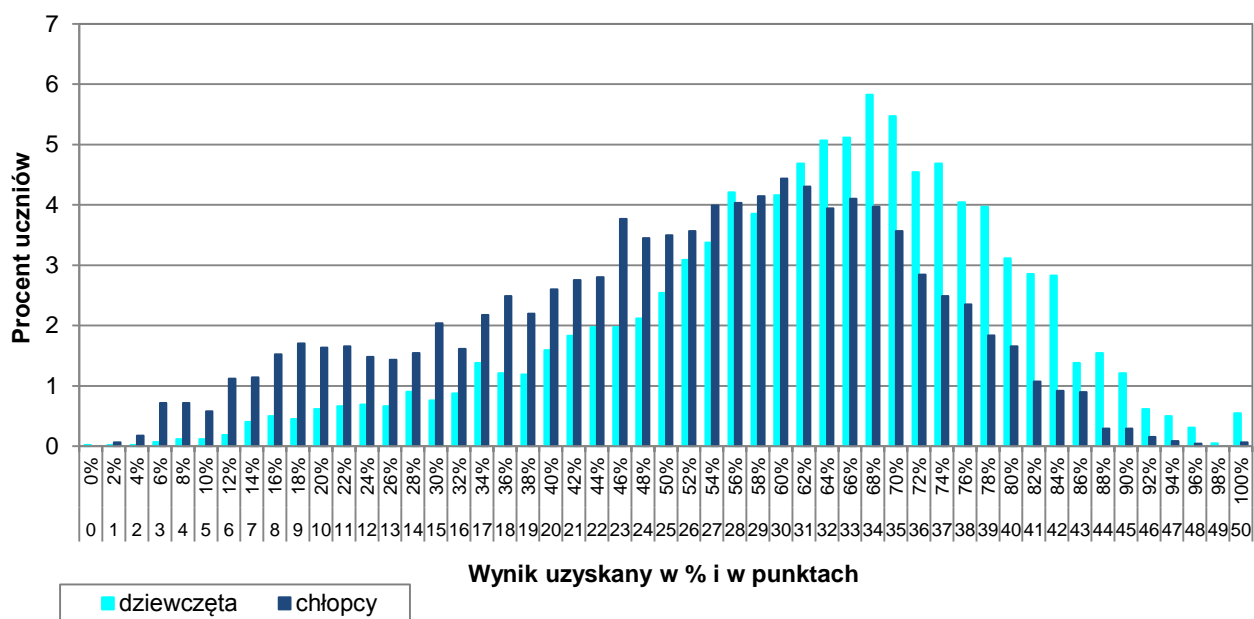
⁴ Ilekców w niniejszym sprawozdaniu jest mowa o wynikach szkół w 2020 roku, przez szkołę należy rozumieć każdą placówkę, w której liczba uczniów przystępujących do egzaminu była nie mniejsza niż 5. Wyniki szkół obliczono na podstawie wyników uczniów, którzy wykonywali zadania z zestawu OPOP-100-2004.

TABELA 7.

WYNIKI UCZNIÓW BEZ DYSLEKSJI ORAZ UCZNIÓW Z DYSLEKSJĄ ROZWOJOWĄ – PARAMETRY STATYSTYCZNE

	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Uczniowie bez dysleksji	7568	0	100	60	68	57,18	19,11
Uczniowie z dysleksją rozwojową	1096	2	96	54	58	51,33	19,08

Wyniki dziewcząt i chłopców

WYKRES 3.

ROZKŁADY WYNIKÓW DZIEWCZĄT I CHŁOPCÓW

TABELA 8.

WYNIKI DZIEWCZĄT I CHŁOPCÓW – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Płeć	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Dziewczęta	4204	0	100	64	68	62,00	17,35
Chłopcy	4460	2	100	54	60	51,20	19,39

Wyniki uczniów a wielkość miejscowości

TABELA 9. WYNIKI UCZNIÓW W ZALEŻNOŚCI OD LOKALIZACJI SZKOŁY – PARAMETRY STATYSTYCZNE

	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Wieś	2420	2	98	58	68	54,69	18,13
Miasto do 20 tys. mieszkańców	2913	2	100	56	68	53,66	19,80
Miasto od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	1137	2	100	60	70	56,75	19,07
Miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	2194	0	100	64	66	61,90	18,48

Wyniki uczniów szkół publicznych i szkół niepublicznych

TABELA 10. WYNIKI UCZNIÓW SZKÓŁ PUBLICZNYCH I SZKÓŁ NIEPUBLICZNYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE

	Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
Szkoła publiczna	8292	2	100	60	68	56,44	18,89
Szkoła niepubliczna	372	0	100	62	80	56,49	25,29

Poziom wykonania zadań

TABELA 11. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Numer zadania	Wymagania ogólne zapisane w podstawie programowej	Wymagania szczegółowe zapisane w podstawie programowej	Poziom wykonania zadania (%)
1.	Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 2) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie. Lektura obowiązkowa: Henryk Sienkiewicz <i>Quo vadis</i> .	52
2.	Podstawa programowa 2012 I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1. Czytanie i słuchanie. Uczeń: 9) wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście.	21
	Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...]. Lektura obowiązkowa: Henryk Sienkiewicz <i>Quo vadis</i> .	
3.	Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...]. Lektura obowiązkowa: Henryk Sienkiewicz <i>Quo vadis</i> .	82
4.	Podstawa programowa 2012 II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	2. Analiza. Uczeń: 10) charakteryzuje i ocenia bohaterów.	87
	Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	Lektura obowiązkowa: Henryk Sienkiewicz <i>Quo vadis</i> .	
5.	Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 10) wykorzystuje w interpretacji tekstów literackich elementy wiedzy o historii [...]. Lektura obowiązkowa: Henryk Sienkiewicz <i>Quo vadis</i> .	67
6.1.	Podstawa programowa 2012 II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	2. Analiza. Uczeń: 10) charakteryzuje i ocenia bohaterów.	26
6.2.	Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej. III. Tworzenie wypowiedzi. 6. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].	Lektury obowiązkowe 1. Elementy retoryki. Uczeń: 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów [...].	72
7.	Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	Lektury obowiązkowe: Adam Mickiewicz <i>Pan Tadeusz</i> , Ignacy Krasicki <i>Żona modna</i> .	61

	III. Tworzenie wypowiedzi. 6. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].	1. Elementy retoryki. Uczeń: 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów [...].	
8.1.	Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	Lektura obowiązkowa: Sławomir Mrożek <i>Artysta</i> .	78
8.2.	Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...]. III. Tworzenie wypowiedzi. 6. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].	Lektury obowiązkowe: Henryk Sienkiewicz <i>Quo vadis</i> , Sławomir Mrożek <i>Artysta</i> . 1. Elementy retoryki. Uczeń: 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów [...].	65
9.	Podstawa programowa 2012 I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1. Czytanie i słuchanie. Uczeń: 8) rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi. 2. Samokształcenie i docieranie do informacji. Uczeń korzysta z informacji zawartych w [...] słowniku języka polskiego [...].	64
	Podstawa programowa 2017 IV. Samokształcenie. 3. Rozwijanie umiejętności rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy [...].	IV. Samokształcenie. Uczeń: 1) [...] korzysta z informacji.	
10.	Podstawa programowa 2012 I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1. Czytanie i słuchanie. Uczeń: 8) rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.	48
	Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...].	2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...]. Lektura obowiązkowa: Henryk Sienkiewicz <i>Quo vadis</i> .	
11.	Podstawa programowa 2017 II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych [...].	1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń: 2) [...] wskazuje funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym [...].	28
12.	Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [...]. III. Tworzenie wypowiedzi. 6. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].	Lektury obowiązkowe: Henryk Sienkiewicz <i>Quo vadis</i> , Henryk Sienkiewicz <i>Latarnik</i> . 1. Elementy retoryki. Uczeń: 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia [...] argumentów; 6) przeprowadza wnioskowanie jako element wywodu argumentacyjnego.	78
13.	Podstawa programowa 2012 I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1. Czytanie i słuchanie. Uczeń: 6) odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od informacji drugorzędnych.	70
	Podstawa programowa 2017 III. Tworzenie wypowiedzi. 2. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi [...].	2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 2) wykonuje przekształcenia na teście cudzym, w tym [...] streszcza [...].	

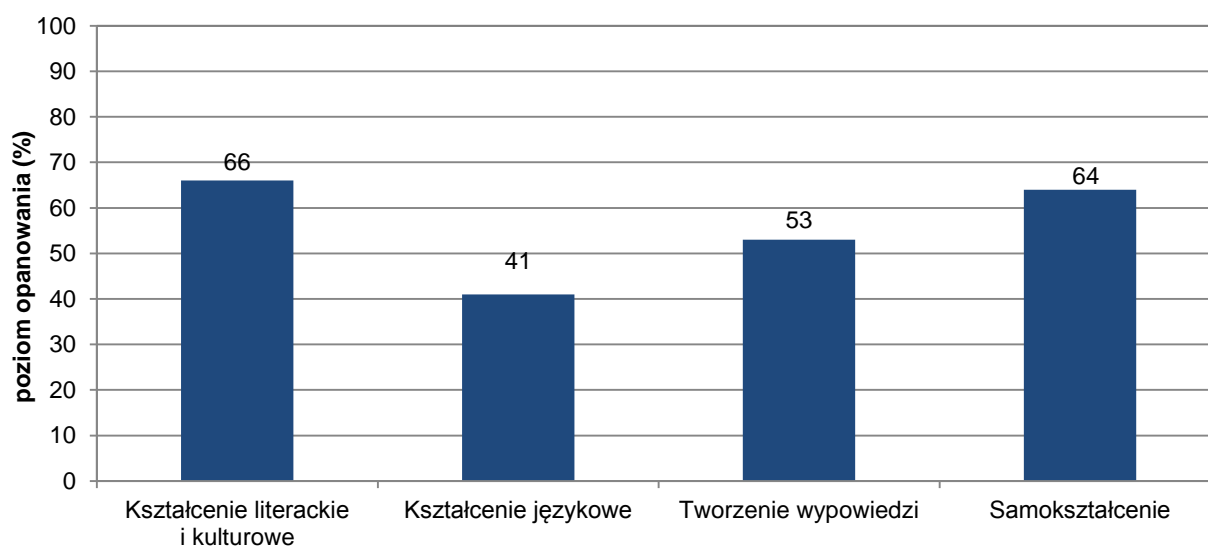
14.	Podstawa programowa 2012 I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.		1. Czytanie i słuchanie. Uczeń: 6) odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od informacji drugorzędnych.	90	
	Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.		2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...].		
15.	Podstawa programowa 2012 I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.		1. Czytanie i słuchanie. Uczeń 8) rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi.	80	
	Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.		2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...].		
16.	Podstawa programowa 2012 I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.		1. Czytanie i słuchanie. Uczeń: 6) odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od informacji drugorzędnych.	60	
	Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia [...] innych tekstów kultury.		2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje [...].		
17.	Podstawa programowa 2017 III. Tworzenie wypowiedzi. 6. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].		1. Elementy retoryki. Uczeń: 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia [...] argumentów; 6) przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego; 7) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi [...].	78	
18.1.	Podstawa programowa 2012 I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.		3. Świadomość językowa. Uczeń: 1) rozpoznaje podstawowe funkcje składniowe wyrazów użytych w wypowiedziach [...] przydawka [...]; 4) rozpoznaje w tekście formy przypadków [...] – rozumie ich funkcje w wypowiedzi.	24	
18.2.	Podstawa programowa 2012 I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.		3. Świadomość językowa. Uczeń: 1) rozpoznaje podstawowe funkcje składniowe wyrazów użytych w wypowiedziach [...] orzeczenie [...].	20	
19.	Podstawa programowa 2012 III. Tworzenie wypowiedzi.		2. Świadomość językowa. Uczeń: 5) pisze poprawnie pod względem ortograficznym [...].	69	
20.	Podstawa programowa 2012 III. Tworzenie wypowiedzi.		2. Świadomość językowa. Uczeń: 6) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych: [...] przecinka [...].	65	
21.	Treść i forma	Podstawa programowa 2012 III. Tworzenie wypowiedzi.	1. Mówienie i pisanie. Uczeń: 5) tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: [...] ogłoszenie [...].	55	46
		Podstawa programowa 2017 II. Kształcenie językowe. 5. Kształcenie umiejętności poprawnego [...] pisania zgodnego z zasadami [...] pisowni polskiej. III. Tworzenie wypowiedzi. 2. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych. 6. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania [...].	1. Elementy retoryki. Uczeń: 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia [...] argumentów [...]. 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 1) tworzy spójne wypowiedzi [...].		

	Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna	Podstawa programowa 2012 III. Tworzenie wypowiedzi.	2. Świadomość językowa. Uczeń: 2) stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennej; 5) pisze poprawnie pod względem ortograficznym [...]; 6) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych [...].	29	
22.	Realizacja tematu wypowiedzi	Podstawa programowa 2012 I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1. Czytanie i słuchanie. Uczeń: 2) określa tematykę i główną myśl tekstu; 9) wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście [...].	78	54
		Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...]. 2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej [...]. 3. Kształcenie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej [...].	1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 7) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji; 9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi [...]; 11) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...]. Zna lektury obowiązkowe.		
	Elementy retoryczne / Elementy twórcze	Podstawa programowa 2012 II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	1. Wstępne rozpoznanie. Uczeń: 1) nazywa swoje reakcje czytelnicze [...]. 2) konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami; 3) wyraża swój stosunek do postaci. 2. Analiza. Uczeń: 10) charakteryzuje i ocenia bohaterów. 3. Interpretacja. Uczeń: 1) odbiera teksty kultury na poziomie dosłownym i przenośnym. 4. Wartości i wartościowanie. Uczeń odczytuje wartości pozytywne [...] wpisane w teksty kultury [...].	53	
	Kompetencje literackie i kulturowe	Podstawa programowa 2012 II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3. Interpretacja. Uczeń: 1) odbiera teksty kultury na poziomie dosłownym i przenośnym. 4. Wartości i wartościowanie. Uczeń odczytuje wartości pozytywne [...] wpisane w teksty kultury [...].	69	
		Podstawa programowa 2017 I. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich [...].	1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: 9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do		

		2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej [...]. 3. Kształcenie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej [...].	wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi [...]; 11) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...]. Zna lektury obowiązkowe.		
Kompozycja tekstu		Podstawa programowa 2012 III. Tworzenie wypowiedzi.	1. Mówienie i pisanie. Uczeń: 5) tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: opowiadanie [...].	68	
		Podstawa programowa 2017 III. Tworzenie wypowiedzi. 2. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych. 5. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu.	1. Elementy retoryki. Uczeń: 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi [...]; 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych); 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych; 5) odróżnia przykład od argumentu; 6) przeprowadza wnioskowanie jako element wyводу argumentacyjnego; 7) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie. 2. Mówienie i pisanie. Uczeń: 1) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] przemówienie [...].		
Styl		Podstawa programowa 2017 II. Kształcenie językowe. 2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.	5. Kształcenie umiejętności poprawnego [...] pisania zgodnego z zasadami [...] pisowni polskiej.	71	
		III. Tworzenie wypowiedzi. 2. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych. 5. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu.	1. Elementy retoryki. Uczeń: 1) funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę.		
Język		Podstawa programowa 2012 III. Tworzenie wypowiedzi.	2. Świadomość językowa. Uczeń: 3) stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych; 7) operuje słownictwem z określonych kręgów tematycznych.	20	
		Podstawa programowa 2017 II. Kształcenie językowe.	5. Kształcenie umiejętności poprawnego [...] pisania zgodnego		

		2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.	z zasadami [...] pisowni polskiej.		
	Ortografia	Podstawa programowa 2012 III. Tworzenie wypowiedzi.	2. Świadomość językowa. Uczeń: 5) pisze poprawnie pod względem ortograficznym [...].	30	
	Interpunkcja	Podstawa programowa 2012 III. Tworzenie wypowiedzi.	2. Świadomość językowa. Uczeń: 6) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych [...].	18	

Średnie wyniki uczniów w zakresie poszczególnych obszarów umiejętności

WYKRES 4. ŚREDNIE WYNIKI UCZNIÓW W ZAKRESIE POSZCZEGÓLNYCH OBSZARÓW UMIEJĘTNOŚCI

Komentarz

Na tegorocznym egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego uczniowie rozwiązywali zadania zamknięte i otwarte obejmujące treści zapisane w podstawie programowej dla II etapu edukacyjnego sześciolletniej szkoły podstawowej¹ oraz dla klas VII i VIII ośmioletniej szkoły podstawowej². Za pomocą zadań sprawdzano stopień opanowania umiejętności zawartych w wymaganiach ogólnych i szczegółowych w obu wyżej wymienionych podstawach programowych.

Arkusze składały się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 2 wiązki zadań – łącznie 21 zadań – skupionych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu – tekstu literackiego oraz tekstu nieliterackiego.

Pierwsza wiązka (zadania 1.–12.) odnosiła się do fragmentu utworu Henryka Sienkiewicza pt. *Quo vadis*. Zadania sprawdzały nie tylko znajomość lektury obowiązkowej, ale także stopień opanowania umiejętności z zakresu czytania utworów literackich oraz odbioru tekstów kultury, umiejętności językowych oraz tworzenia własnej wypowiedzi, ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności argumentowania.

Druga wiązka (zadania 13.–21.) odnosiła się do tekstu Małgorzaty Smoczyńskiej *Życie z pasją*. Zadania sprawdzały umiejętność odbioru tekstów kultury, umiejętność wnioskowania i argumentowania oraz kompetencje z zakresu kształcenia językowego.

Za pomocą zadań w obu wiązkach sprawdzano umiejętności zapisane przede wszystkim w trzech obszarach: *Kształcenie literackie i kulturowe*, *Kształcenie językowe*, *Tworzenie wypowiedzi*.

W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym – *Napisz przemówienie skierowane do koleżanek i kolegów, w którym przekonasz słuchaczy, że książki mogą być źródłem mądrości. W wypracowaniu odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej oraz innego utworu literackiego i wykaż, że ich przeczytanie może uczynić czytelnika mądrzejszym* albo wypowiedź o charakterze twórczym – *Napisz opowiadanie o spotkaniu z bohaterem wybranej lektury obowiązkowej, który podczas spotkania nauczył Cię czegoś ważnego. Wypracowanie powinno dowodzić, że dobrze znasz wybraną lekturę obowiązkową*. Każda pisemna wypowiedź powinna liczyć co najmniej 200 wyrazów.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. z 2012 r. poz. 977, z późn. zm.).

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356, z późn. zm.); II etap edukacyjny: klasy VII i VIII.

Umiejętność czytania utworów literackich i odbioru tekstów kultury

W tym roku na egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego umiejętność czytania utworów literackich sprawdzano między innymi za pomocą zdań zamkniętych różnego typu – wielokrotnego wyboru, na dobieranie, prawda-falsz – skupionych wokół fragmentu *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza. Były to zadania od 1. do 5. Rozwiązujący pierwsze cztery zadania w arkuszu egzaminacyjnym nie musieli odwoływać się do posiadanej wiedzy o lekturze obowiązkowej. Wszystkie informacje potrzebne do udzielenia poprawnej odpowiedzi były podane w przytoczonym fragmencie. Natomiast w zadaniu 5. uczniowie, aby sprostać wymaganiom określonym w poleceniu, powinni byli wykorzystać nie tylko informacje zamieszczone we fragmencie *Quo vadis*, ale również wykazać się znajomością całej powieści.

Zadanie 1. odnosiło się do sytuacji opisanej w przytoczonym w arkuszu egzaminacyjnym fragmencie powieści Henryka Sienkiewicza. Polegało na ułożeniu wymienionych w zadaniu zdarzeń zgodnie z porządkiem chronologicznym. Za pomocą zadania sprawdzano umiejętność porządkowania informacji. Zadanie było umiarkowanie trudne – 52% ósmoklasistów uporządkowało informacje zgodnie z podanym kryterium.

W zadaniu 2. udzielenie poprawnej odpowiedzi uzależnione było od wykazania się równocześnie kilkoma umiejętnościami z zakresu czytania ze zrozumieniem: wyszukiwania informacji, wyciągania wniosków wynikających z połączenia wybranych faktów w prezentowanym fragmencie utworu literackiego oraz oceniania prawdziwości podanych stwierdzeń. Oczekiwano, że uczniowie tylko na podstawie przytoczonego fragmentu *Quo vadis* wyciągną wnioski dotyczące motywów decyzji Nerona podejmowanych wobec protestującego tłumu oraz wyszukają w tekście opinię Petroniusza o liczebności wojsk sprzyjających cesarowi. Zadanie, wymagające kojarzenia faktów, dostrzegania związku przyczynowo--skutkowego, krytycznego myślenia, poprawnie wykonało 21% ósmoklasistów.

Za pomocą zadania 3. badano, czy tegoroczni ósmoklasiści nabyli umiejętność wyszukiwania potrzebnych informacji. Poprawnej odpowiedzi udzieliło około 82% uczniów. Ósmoklasiści uznali, że obietnica złożona przez Petroniusza w imieniu cesarza spowodowała zmianę nastawienia mieszkańców Rzymu. Uczniowie dostrzegli związek pomiędzy informacjami podanymi w poleceniu i odnaleźli we fragmencie *Quo vadis* właściwą informację, którą zapisano w zadaniu wśród sformułowań dosłownych i synonimicznych.

Łatwe dla tegorocznych ósmoklasistów było zadanie 4. Tylko 13% z nich nie potrafiło – odnosząc się do wyszukanych we fragmencie lektury obowiązkowej informacji – połączyć wybranych faktów i przeprowadzić wnioskowania dotyczącego charakteru i oceny bohatera utworu literackiego. Zdecydowana większość rozwiązujących to zadanie powiązała informacje zawarte w prezentowanym w arkuszu fragmencie *Quo vadis*, skoncentrowała się na wybranych zagadnieniach i wywnioskowała, że Petroniusza cechowały opanowanie i stanowczość.

W zadaniu 5. prosiło uczniów, aby ocenili, czy prawdą jest, że Neron i Petroniusz są postaciami historycznymi oraz czy prześladowanie chrześcijan to jeden z wątków historycznych w powieści Henryka Sienkiewicza. Za pomocą tego zadania badano umiejętność czytania ze zrozumieniem z nieco innej perspektywy – sprawdzało ono bowiem,

czy uczniowie potrafią wykorzystać w interpretacji utworu literackiego nie tylko treści zamieszczone w przytoczonym w arkuszu fragmencie, ale i elementy wiedzy o historii i o całej lekturze obowiązkowej. Poza tym, analogicznie jak w zadaniu 2., piszący mieli ocenić wiarygodność podanych w zadaniu stwierdzeń. Opanowaniem tych umiejętności wykazało się 67% ósmoklasistów.

Sprawdzeniu umiejętności odbioru tekstu i wyszukiwania w nim potrzebnych informacji służyły również zadania zamknięte odnoszące się do tekstu nieliterackiego *Życie z pasją*.

Najłatwiejszym z nich, i jednocześnie najłatwiejszym w całym arkuszu, było zadanie 14. Aby je poprawnie rozwiązać, należało stwierdzić, że w odczuciach autorki tekstu ani opinia otoczenia, ani nakłady finansowe nie są czynnikami mającymi istotny wpływ na realizację pasji. Zadanie to poprawnie rozwiązało 90% uczniów.

W zdecydowanej większości uczniowie bardzo dobrze poradzili sobie również z zadaniem 15., którego rozwiązanie polegało na wskazaniu zdania niezgodnego z treścią tekstu Małgorzaty Smoczyńskiej – zadanie to poprawnie rozwiązało 80% piszących.

Umiarkowanie trudne było natomiast zadanie 16., w którym – podobnie jak w poprzednich dwóch zadaniach – należało wykazać się właściwym zrozumieniem tekstu, a w szczególności odczytać refleksję autorki na temat realizacji pasji i jej znaczenia w życiu człowieka. To zadanie poprawnie rozwiązało 60% ósmoklasistów.

Zadania zamknięte, badające stopień opanowania umiejętności czytania i odbioru zarówno utworu literackiego, jak i innego tekstu kultury, wymagały od uczniów zaprezentowania sprawności w wyszukiwaniu informacji, a także umiejętności podejmowania decyzji, które z tych informacji są ważne, a które drugorzędne. Za pomocą tych zadań sprawdzano, czy ósmoklasiści potrafią połączyć, przetworzyć, zinterpretować i ocenić informacje zawarte w tekstach źródłowych oraz w poleceniach do zadań.

Na podstawie analizy tych rozwiązań można stwierdzić, że większość tegorocznych ósmoklasistów poradziła sobie z wyszukiwaniem we fragmencie utworu literackiego i we fragmencie tekstu publicystycznego potrzebnych informacji wyrażonych wprost.

Umiejętności językowe

Umiejętności językowe ósmoklasistów badano w arkuszu egzaminacyjnym między innymi za pomocą zadań: 9., 11., 18., 19. oraz 20. Uczniowie poprawnie rozwiązyli zadanie 19, sprawdzające znajomość zasad ortografii. Bez większych trudności wskazywali wyraz, do którego stosuje się zasada pisowni „rz” po spółgłoskach. Zadanie to poprawnie wykonało 69% piszących.

Zadanie 20. sprawdzające znajomość zasad interpunkcji poprawnie rozwiązało 65% ósmoklasistów. W tym zadaniu należało wykazać się znajomością zasady dotyczącej użycia przecinka przed spójnikiem „a”, stawianego w sytuacji, w której spójnik ten występuje jako łącznik dwóch zdań składowych.

Umiejętność korzystania z informacji zawartych w słowniku języka polskiego sprawdzano natomiast w zadaniu 9., w którym uczniowie mieli wykazać się umiejętnością odróżniania znaczeń dosłownych i przenośnych wyrazu „burza”. W tym celu należało wskazać zdanie, w którym wyraz ten został użyty w podobnym znaczeniu jak we wskazanym fragmencie *Quo vadis*. Zadanie poprawnie wykonało 64% ósmoklasistów.

Trudnymi zadaniami badającymi umiejętności językowe były zadania 11. i 18. W zadaniu 11., które poprawnie wykonało 28% ósmoklasistów, sprawdzano wiedzę z zakresu słowotwórstwa. Uczniowie mieli wskazać wyraz pochodny utworzony przy pomocy formantu pełniącego taką samą funkcję jak w wyrazie „przyjechać”. Za pomocą zadania 18. (dwuczęściowego) sprawdzano wiedzę z zakresu fleksji i składni. Właściwy przypadek oraz funkcję składniową rzeczownika (przydawka) rozpoznało tylko 24% uczniów, natomiast orzeczenie imienne w zdaniu wskazało zaledwie 20% piszących. Wyniki te mogą świadczyć o wciąż niskim poziomie znajomości zagadnień z zakresu gramatyki języka polskiego.

Umiejętności argumentacyjne; odwoływanie się do lektur

W podstawie programowej z języka polskiego w zapisach wymagań ogólnych założono, że jednym z istotnych celów kształcenia jest rozwijanie umiejętności argumentowania. Na tegorocznym egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego badano, na ile uczniowie potrafią wykorzystywać wybrane elementy retoryki do analizy i interpretacji utworów literackich i innych tekstów kultury, do podnoszenia kompetencji językowych i komunikacyjnych oraz do tworzenia własnych wypowiedzi.

Aby uczniowie mogli zaprezentować umiejętności retoryczne w jak najszerszym zakresie, stawiani byli w różnych sytuacjach komunikacyjnych – wymagano od nich przedstawienia własnego stanowiska, wyrażenia opinii, uzasadniania swoich poglądów albo przekonywania do nich innych. Ponadto oczekiwano, że będą posługiwać się argumentacją logiczną opartą na poprawnie przeprowadzonym wnioskowaniu oraz argumentacją rzeczową odwołującą się do faktów ze świata przedstawionego lektur szkolnych. Należy zauważyć, że nie wszystkie elementy potrzebne do udzielenia odpowiedzi rozwiązujący mogli odnaleźć w tekstach prezentowanych w arkuszu. Ósmoklasiści musieli odwoływać się również do wiedzy o lekturach lub formułować własne opinie.

W zadaniu 6. uczniowie mieli wykazać się umiejętnościami tworzenia tezy oraz argumentów, charakteryzowania i oceniania bohaterów literackich i jednocześnie znajomością treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych.

Za rozwiązanie zadania 6. zdający mógł otrzymać łącznie 3 punkty – 1 punkt za poprawne rozwiązanie zadania 6.1. i dwa kolejne za 6.2. Zadanie okazało się umiarkowanie trudne – 3 punkty za to zadanie otrzymało 22% uczniów, 2 punkty – 44%, natomiast 1 punkt – 18% ósmoklasistów.

W zadaniu 6.1 należało sformułować argument do tezy: *Petroniusz był skutecznym mówcą* i zilustrować go innym – niż w przytoczonym fragmencie – wydarzeniem z lektury *Quo vadis*. Zatem uczeń musiał, stosując wnioskowanie dedukcyjne, odwołać się do swojej wiedzy o lekturze, wybrać i przeanalizować informacje spoza fragmentu powieści prezentowanego w arkuszu i wynik swoich przemyśleń zwięźle zapisać.

Wymaganiom stawianym w tym zadaniu sprostało 26% ósmoklasistów. Wpływ na poziom wykonania zadania miała niewątpliwie umiejętność czytania polecenia i konieczność podania wydarzenia spoza fragmentu utworu prezentowanego w arkuszu. Typowym uchybieniem w realizacji tego zadania było przywoływanie sytuacji opisanej w tekście pierwszym arkusza egzaminacyjnego, czyli odniesienie się do słów Petroniusza wypowiedzianych do tłumu zgromadzonego u stóp arkad.

Uczniowie podawali argumenty świadczące o tym, że Petroniusza można było uznać za skutecznego mówcę. Wskazywali, że posiadał umiejętność prowadzenia sporów i przekonywania innych do prezentowanych przez siebie racji, stosując świadomie różnorodne środki retoryczne, m.in.: pytania retoryczne, porównania, niedopowiedzenia, ironię, anafory, epitety. Ósmoklasiści zauważyli również, że Petroniusz w swojej argumentacji często odwoływał się do słabości odbiorców (np. próżności cezara); w umiejętny sposób ośmieszał też przeciwnika. Uczniowie ilustrowali spostrzeżenia konkretnymi sytuacjami z życia Petroniusza.

Poniżej zamieszczono przykładowe rozwiązania zadania 6.1. ocenione na 1 punkt.³

Przykład 1.

Argument: *Petroniusz potrafił tak sformułować swoją wypowiedź, aby jej słuchacz poczuł się doceniony i obdarzony wielkim szacunkiem, np. Petroniusz potrafił przekonać Nerona, że Ligia nie spowodowała śmierci córki cezara.*

Przykład 2.

Argument: *Petroniusz potrafił przekonać Nerona do postępowania według jego woli. Gdy władca dopytywał o Ligię, Petroniusz wmawiał mu np. że jest „za wąska w biodrach”, by Neron nie kazał zostawić Ligii w pałacu.*

Przykład 3.

Argument: *Petroniusz niewątpliwie był skutecznym mówcą, ponieważ przekonywanie cezara Nerona o jego świetności i niebywałym talencie były dla arbitra elegantiarum codziennością. Potrafił dobrać odpowiednie słowa i wypowiadać je z wielkim przekonaniem. Używał metafor i porównań. Potwierdzeniem jest spotkanie, w czasie którego Petroniusz przekonuje Nerona, że jest dobrym władcą i wspaniałym artystą.*

Przykład 4.

Argument: *Petroniusz starannie dobierał słowa, mówił przekonująco i z opanowaniem, co wzbudzało zaufanie u słuchającego. Na przykład gdy Petroniusz rozmawiał z Winicjuszem uspokoił go i, używając kilku argumentów, zapewnił, że pomoże w sprawie Ligii.*

³ Uwaga! We wszystkich cytowanych w komentarzu wypowiedziach zachowano oryginalny zapis (stylistykę, składnię, ortografię i interpunkcję).

Podobnie jak w zadaniu 6.1. umiejętność tworzenia argumentów do postawionej tezy badano w zadaniu 6.2. Uczniowie mieli spośród lektur obowiązkowych – innych niż *Quo vadis* – wybrać tę, której bohater musiał stawić czoła wyzwaniom. Ponadto wymagano, aby uczniowie podali uzasadnienie wyboru oraz przywołali konkretną sytuację z lektury, ilustrującą argumentację.

W zadaniu 6.2. piszący mieli większą swobodę w doborze materiału literackiego niż w zadaniu 6.1., co spowodowało, że ta część zadania okazała się łatwiejsza niż poprzednia – 72% uczniów uzyskało punkty za to zadanie, w tym 63% sprostało wszystkim wymaganiom i zdobyło maksymalną liczbę punktów (2 punkty).

Ósmoklasiści w bardzo różny sposób konkretyzowali pojęcie wyzwania. Uznawali, że jest to np. trudne zadanie, nowa sytuacja, odważne zachowanie, wymagające od kogoś wysiłku, trudu, poświęcenia, pozwalające sprawdzić czyjaś wiedzę, czyjaś odporność, czyjeś umiejętności, charakter. Najczęściej wskazywali, że bohaterowie lektur obowiązkowych nie poddawali się wbrew przeciwnościom, takim jak: własne słabości i wady charakteru (np. Ebenezer Scrooge), wojna (np. Alek, Rudy, Zośka), wynarodowienie (np. Marcin Borowicz, Bernard Zygier) czy nieprzychylny los (np. tytułowy bohater „Latarnika”).

Ilustrują to zamieszczone poniżej rozwiązania zadania 6.2. ocenione na 2 punkty.

Przykład 5.

Tytuł: „*Opowieść wigilijna*”

Bohater: *Ebenezer Scrooge*

Uzasadnienie: *Ebenezer Scrooge musiał stawić czoła bardzo trudnemu wyzwaniu, – chciał zmienić samego siebie i swój stosunek do innych ludzi. Postanowił, że nie będzie już oschłym, stanie się miłym człowiekiem, będzie pomagał innym i nie będzie stronić od rodziny. Podwyższył pensję swojemu pracownikowi Bobowi, zaopiekował się Timem. Zaczął często odwiedzać Alfreda i jego rodzinę. Wspierał biednych.*

Przykład 6.

Tytuł: „*Szyfowe prace*”

Bohater: *Bernard Zygier*

Uzasadnienie: *Bernard Zygier stawił czoła wyzwaniu, jakim było przeciwstawienie się rusyfikacji i walka o polskość. Podczas lekcji polskiego wyrecytował „Redutę Ordona”, nie bał się mówić, że jest Polakiem, że jest patriotą, że czyta polską literaturę i chce, żeby Polska odzyskała niepodległość.*

Przykład 7.

Tytuł: „*Kamienie na szaniec*”

Bohater: *Tadeusz Zawadzki – „Zośka”*

Uzasadnienie: *Tadeusz podczas swojego życia musiał stawić czoła wielu wyzwaniom. Chłopak podczas wojny działał w sabotażu. Narażał swoje życie dla ojczyzny. Jednak największym wyzwaniem dla Zośki było pogodzenie się ze śmiercią jego dwóch najlepszych przyjaciół – Alka i Rudego.*

Przykład 8.

Tytuł: „*Latarnik*” Henryk Sienkiewicz

Bohater: *Skawiński*

Uzasadnienie: *Skawiński przeżywa tułaczkę spowodowaną emigracją po powstaniu i próbami ucieczki przed pechem. Bohater podejmuje się wielu prac w wielu krajach, jednak za każdym razem, zdarza się jakiś wypadek, który niszczy jego pracę.*

Przykład 9.

Tytuł: „*Reduta Ordon*”

Bohater: *Ordon*

Uzasadnienie: *Ordon podjął się wyzwania, jaką była walka o niepodległość Polski. Ordon wykazał się niezwykłą odwagą i trzeźwością umysłu, podejmując decyzję o obronie reduty. Z garstką powstańców stawiał czoła wyzwaniu, jaką było zmaganie się z dwustoma armatami rosyjskimi i regularnym wojskiem rosyjskim.*

Zdarzały się rozwiązania, w których uczniowie wprawdzie wskazywali bohatera lektury obowiązkowej i uzasadniali swój wybór, ale nie przywoływali konkretnego wydarzenia dowodzącego, że bohater stawiał czoła jakiemuś wyzwaniu. Wówczas takie rozwiązanie oceniano na 1 punkt. Oto przykład takiej realizacji:

Przykład 10.

Tytuł: „*Mały Książę*”

Bohater: *Mały Książę*

Uzasadnienie: *Książę pomimo swojego młodego wieku, w swoim życiu stawiał czoła wielu wyzwaniom. Był odważny, nie bał się wyzwiać. Idealnie obrazuje to, jego podróż po planetach. Codziennie stawiał czoła wyzwaniom na planecie.*

Pojawiały się także rozwiązania świadczące o nieznanomości treści bądź problematyki utworów, do których piszący się odwoływali. Skutkowało to przyznaniem 0 punktów. Przyznawano za zadanie 0 punktów również wtedy, gdy uczniowie wskazywali bohaterów spoza listy lektur obowiązkowych (lista lektur obowiązkowych była zamieszczona w arkuszu egzaminacyjnym). Niżej zaprezentowano przykłady ilustrujące takie sytuacje.

Przykład 11.

Tytuł: „*Szyfowe prace*”

Bohater: *Szyf*

Uzasadnienie: *W utworze Stefana Żeromskiego – „Szyfowe Prace” główny bohater musi stawić czoła niekończącemu się wyzwaniu, mianowicie toczeniu głazu pod górę.*

Przykład 12.

Tytuł: „*Oskar i pani Róża*”

Bohater: *pani Róża*

Uzasadnienie: *Pani Róża stawiała czoła wyzwaniu, jakim była pomoc okazana Oskarowi. Rozmawiała z nim i wymyślała różne zadania dla niego. Chciała, by chłopak pogodził się z nadchodzącą śmiercią.*

W zadaniu 7., podobnie jak w omówionym wcześniej zadaniu 6., sprawdzano umiejętność budowania argumentu do postawionej tezy oraz znajomość treści utworu, ale z zastosowaniem nieco innej strategii. W redagowaniu poprawnej odpowiedzi nie był istotny sam wybór postaci, lecz umiejętność obrony własnego stanowiska.

W poleceniu zestawiono trzy postaci z lektur obowiązkowych – Petroniusza, żonę modną z satyry Ignacego Krasickiego i Telimenę. Założono, że tych bohaterów łączy wspólna cecha – mogą być uznani za autorytety w sprawach mody, elegancji i dobrego smaku. Celem tego zestawienia nie było wskazanie podobieństwa między Telimeną i żoną modną, ale raczej różnicy między nimi. Zadaniem ucznia było przedstawienie własnego stanowiska i uzasadnienie, u której z bohaterek ta sama cecha rysuje się intensywniej; która z nich bardziej zasługuje na tytuł *arbiter elegantiarum*. Ósmoklasiści mieli dokonać porównania po to, aby dokładniej zaprezentować jedną z zestawionych postaci, a nie dwie, co zostało wyraźnie sprecyzowane w poleceniu.

Warto zatem zauważyć, że udzielenie poprawnej odpowiedzi na pytanie wiązało się z wykonaniem kilku operacji myślowych – od analizy, przez interpretację, aż po wartościowanie materiału literackiego. Wymaganiom tym sprostało 61% uczniów.

Poniżej zamieszczono przykładowe, poprawne rozwiązania zadania 7.

Przykład 13.

Myślę, że Telimena zasłużyłaby na ten tytuł, ponieważ była prawdziwą damą. Zawsze elegancko ubrana, zadbana, mądra i mająca nienaganne maniery. Opiekowała się Zosią, którą uczyła dobrych manier. Telimena chciała by jej podopieczna wyglądała i zachowywała się z gracją, podczas swojej pierwszej uczy. Dbała ona nie tylko o siebie, ale i innych.

Przykład 14.

Gdyby tytuł arbiter elegantiarum przyznawano kobietom, mogłaby na niego liczyć, z całą pewnością żona modna. Kobieta ta bowiem charakteryzowała się, wysokim poczuciem estetyki, elegancji i mody. Możemy to zaobserwować np. wtedy, gdy po wprowadzeniu się z mężem do nowego domu sprowadza wszystkie swoje „drobiazgi” np. bogato zdobione stroje, kosze. Żona modna zmienia wystrój domu – jest zafascynowana architekturą francuską – np. na sufitach pomieszczeń, pojawiają się szykowne ozdoby czy obrazy.

Zadanie 8. składało się z dwóch części. W zadaniu 8.1. uczeń proszony był o podanie tytułu lektury obowiązkowej, z której pochodził przytoczony w arkuszu fragment. Większość uczniów (78%) rozpoznała, że jest to fragment *Artysty* Sławomira Mrożka.

Nieco trudniejsza dla tegorocznych ósmoklasistów była druga część zadania. Zakładano, że wykażą się oni umiejętnością porównywania dwóch tekstów zgodnie z określonym kryterium i zestawiają je ze sobą.

Zadanie 8.2, podobnie jak zadanie 7., stawiało ucznia w sytuacji wyboru, prowokowało go do podjęcia samodzielnej decyzji. I podobnie jak w poprzednim zadaniu, ważniejsza od przyjęcia stanowiska była umiejętność uzasadnienia własnego zdania. Tym razem uczeń mógł zastosować wnioskowanie indukcyjne – zgromadzić informacje i na ich podstawie zbudować uogólnienie.

65% piszących potrafiło zająć stanowisko wobec postawionego w poleceniu problemu i uzasadnić swoją odpowiedź, odwołując się do obu utworów.

Pretekstem do ich zestawienia miało być porównanie postawy Nerona i Koguta oraz ustalenie, czy te postawy są podobne czy różne. W przeważającej części rozwiązań tego zadania pojawiały się argumenty świadczące o tym, że postawa Koguta przypomina postawę Nerona. Oto przykłady takich realizacji.

Przykład 15.

Postawa Koguta z utworu Sławomira Mrożka przypomina postawę Nerona z powieści Sienkiewicza. Zarówno Kogut jak i Neron byli próżni, mieli wygórowane ambicje, nie mierzyli ich na miarę swoich możliwości. Kogut nie chciał się pogodzić z tym, że jest kogutem a nie lwem, natomiast Neron był tak pewny swojego talentu, że nie potrafił dostrzec, iż wszyscy, których pytał o opinię, próbują mu się tylko przypodobać ze względu na jego pozycję.

Przykład 16.

Owszem, uważam, że postawa Koguta przypomina postawę Nerona. Obie postacie są bardzo różne. Kogut jest pewien, że potrafi zagrać drapieżne zwierzę, chociaż jest tylko ptakiem: ambicja i pragnienie poklasku przysłaniają mu jego rzeczywiste możliwości. Dokładnie tak samo zachowuje się Neron, który uważa, że jest wielkim, utalentowanym poetą i wszyscy podziwiają jego twórczości.

Przykład 17.

Myślę, że tak, ponieważ kogut chciał zostać kimś innym niż tak na prawdę był, a z kolei Neron chciał zostać wybitnym pisarzem, ale od dawna mu to nie wychodziło, ale obaj mieli do tego ambicję, żeby stać się lepszym.

Przykład 18.

Uważam, że postawa Koguta i Nerona są podobne. Obaj mają duże ambicje do czegoś do czego się nie nadają – kogut nigdy nie będzie lwem, a Neron, mimo wysiłku, nie był dobrym artystą. Kogut przez swoje ambicje nie znajdzie pracy w cyrku, a Neron, aby mieć inspirację do nowego dzieła, podpala Rzym.

Zdarzały się realizacje tego zadania – jak to zamieszczone poniżej – w których wskazywano, że postawy tych dwóch bohaterów znacząco się różnią.

Przykład 19.

Obaj główni bohaterowie znacznie się od siebie różnią. Kogut dąży do celu i robi wszystko, by być jeszcze lepszym, ale nie kosztem innych. Neron, realizując swoje plany, myśli przede wszystkim o sobie, nie obchodzi go, czy ktoś będzie skrzywdzony i nieszczęśliwy z jego powodu.

Utrata punktu za rozwiązanie zadania 8. wiązała się z niewłaściwą analizą i wnioskowaniem oraz z wyprowadzeniem fałszywego uogólnienia na podstawie błędnych przesłanek. Uczniowie, zamiast zgodnie z poleceniem porównywać postawy dwóch bohaterów, zestawiali ich wygląd zewnętrzny, status (np. *Nie, bo Kogut jest zwierzęciem, który chce być lwem, a Neron jest cesarzem.*) lub cechy z różnych kategorii (np. *Tak, są podobni. Kogut był bardzo ambitny i miał trochę za wysokie ego, a Neron był chciwy.*).

Czasem uczniowie tracili punkt, gdyż określali postawę tylko jednego bohatera (np. *Tak, ponieważ Kogut przeceniał swoje umiejętności.*).

Zadanie 8. było umiarkowanie trudne. Maksymalną liczbę punktów (czyli 2 punkty) zdobyło 57% przystępujących do egzaminu.

Kolejnym zadaniem krótkiej odpowiedzi, w którym ósmoklasiści mogli wykazać się znajomością utworów z literatury polskiej i równocześnie umiejętnościami retorycznymi, było zadanie 12. Wykorzystano w nim elementy nawiązujące do metody przekładu intersemiotycznego. Zadanie wymagało wykonania kilku operacji myślowych – począwszy od odczytania elementów graficznych, poprzez analizowanie związku między tymi elementami a treścią tekstów literackich, aż po wnioskowanie.

Z polecenia wynikało, że rozwiązujący to zadanie mieli dokonać wyboru dwóch elementów graficznych spośród wszystkich umieszczonych na torbie, podać tytuły utworów Henryka Sienkiewicza, do których te elementy nawiązują, i wyjaśnić związek tych elementów z treścią wskazanych przez ucznia utworów.

Co istotne, ósmoklasiści nie musieli ograniczać swojego wyboru do utworów Henryka Sienkiewicza wpisanych na listę lektur obowiązkowych, ale mogli odnieść się do całego dorobku literackiego tego wybitnego polskiego pisarza.

Analiza parametrów statystycznych zadania i rozwiązań uczniowskich dowodzi, że większość piszących nie miała problemów z udzieleniem poprawnej odpowiedzi. Zadanie okazało się łatwe dla 78% piszących, przy czym 68% spośród nich uzyskało za to zadanie 2 punkty, a 21% – 1 punkt.

Poniżej zamieszczono przykładowe rozwiązania zadania 12. ocenione na 2 punkty.

Przykład 20.

Element graficzny 1.: *latarnia morska*

Tytuł utworu: „*Latarnik*”

Wyjaśnienie: *Skawiński mieszkał i pracował w latarni morskiej.*

Element graficzny 2.: *stoń*

Tytuł utworu: „*W pustyni i w puszczy*”

Wyjaśnienie: *Podczas podróży Staś i Nel znaleźli uwiezionego w wąwozie słonia, którego uratowali przed śmiercią.*

Przykład 21.

Element graficzny 1.: *ryba*

Tytuł utworu: „*Quo vadis*”

Wyjaśnienie: *Ryba jest symbolem chrześcijaństwa, a w książce „Quo vadis” jest obecny wątek prześladowania chrześcijan. Podczas jednego ze spotkań Ligii i Winicjusza dziewczyna narysowała rybę na piasku.*

Element graficzny 2.: *egzemplarz „Pana Tadeusza”*

Tytuł utworu: „*Latarnik*”

Wyjaśnienie: *Pewnego dnia Skawińskiemu została dostarczona paczka, w której był egzemplarz „Pana Tadeusza”. Gdy zaczął czytać książkę, rozczulił się i zapomniał zapalić latarni.*

Przykład 22.

Element graficzny 1.: *zbroja rycerska*

Tytuł utworu: *"Krzyżacy"*

Wyjaśnienie: *Ta powieść historyczna prezentuje między innymi losy polskich rycerzy walczących z Krzyżakami.*

Element graficzny 2.: *skrzypce*

Tytuł utworu: *„Janko Muzykant”*

Wyjaśnienie: *Tytułowy bohater noweli był zafascynowany muzyką i bardzo chciał grać na skrzypcach.*

W niektórych rozwiązaniach tego zadania pojawiły się uchybienia, które skutkowały przyznaniem 0 punktów. Zdarzały się błędy rzeczowe świadczące o niezajomości lektur (np. *Rycerz ochraniał zamek, w którym mieszkał Neron, Telimena i Odyseusz*), dowodzące braku umiejętności właściwego doboru materiału literackiego lub wynikające z nieuwważnego czytania polecenia (np. zamiast odniesień do treści utworów Henryka Sienkiewicza podkreślano znaczenie książki – *Książka pt. „Pan Tadeusz” jest dumą naszego narodu.*).

W zadaniach 6., 7., 8., 12. oczekiwano od uczniów sformułowania wypowiedzi argumentacyjnych będących reakcją na przeczytane lektury obowiązkowe. Na podstawie analizy rozwiązań tych zadań można stwierdzić, że większym wyzwaniem dla przystępujących w tym roku do egzaminu ósmoklasisty było argumentowanie w kontekście lektur obowiązkowych, a przede wszystkim odwoływanie się do konkretnych sytuacji, zdarzeń przedstawionych w lekturach ze szkolnego kanonu niż zajęcie własnego stanowiska na temat niewymagający wiedzy o utworach literackich.

Nie dziwi więc, że zadanie 17. okazało się łatwe, bo ósmoklasiści nie musieli odwoływać się do materiału literackiego (poziom wykonania – 78%). Niemal 64% z nich wykazało się umiejętnością zajęcia własnego stanowiska w dyskusji na forum internetowym na temat *Czy pasja nadaje cel i sens naszemu życiu?* oraz poparcia tego stanowiska dwoma argumentami. Wypowiedzi uczniów z reguły cechowały się precyzją oraz starannością wywodu argumentacyjnego. Zdecydowana większość piszących doceniała rolę pasji w życiu człowieka, o czym świadczą przykładowe rozwiązania ocenione na 2 punkty.

Przykład 23.

Uważam, że pasja nadaje sens i cel naszemu życiu, ponieważ jest ona źródłem szczęścia, a w życiu chodzi o to, żeby być szczęśliwym.

Poza tym, dzięki pasji, możemy oderwać się od życia codziennego, problemów, zrobić coś dla siebie, zadbać o swój rozwój, który istotny jest w naszej przyszłości.

Przykład 24.

Moim zdaniem tak. Pasja jest to coś, w rodzaju odprężenia i odetchnienia od wszystkich obowiązków i świata zewnętrznego. Pasją może być wszystko, po prostu chodzi o to aby sprawiało nam to przyjemność. Robienie czegoś na siłę i bez odczuwania emocji, nie jest pasją. Pasja nadaje sens naszemu życiu, ponieważ wzbudza u nas pozytywne emocje, które wpływają na samopoczucie u ludzi.

Przykład 25.

Samo posiadanie „hobby” da nam tylko przyjemność, jednak stale rozwijana pasja jak najbardziej nadaje naszemu życiu cel. Po pierwsze rozwijanie pasji może także rozwinąć nasze talenty i umiejętności, które warto znać przy wyborze nowej szkoły czy pracy. Po drugie to właśnie od pasji zaczyna się nasza kariera zawodowa. Znani sportowcy czy piosenkarze osiągnęli sukces nie tylko dzięki ciężkiej pracy, ale i dzięki swojej pasji do wykonywanego zawodu.

Przykład 26.

Uważam, że pasja nadaje cel i sens naszemu życiu, ponieważ dzięki niej możemy robić to, co sprawia nam przyjemność, możemy poświęcić temu czas. Dzięki pasji stajemy się bardziej otwarci. Rozwijamy także swoje talenty.

Przykład 27.

Według mnie pasja nadaje cel i sens naszemu życiu. Jeżeli możemy robić coś, co kochamy, co sprawia nam przyjemność, to z czasem nie umiemy bez tego żyć. Jest to nierozłączna część nas samych. Dzięki pasji możemy coraz lepiej poznać samych siebie i możemy stawiać przed sobą coraz nowe wyzwania i cele. Pasja urozmaica nasze życie, otwiera przed nami nowe perspektywy.

Tworzenie wypowiedzi i forma użytkowa – ogłoszenie

Na tegorocznym egzaminie (podobnie jak na zeszłorocznym) sprawdzano również umiejętność pisania tekstu użytkowego. Tym razem uczniom polecono napisanie ogłoszenia o spotkaniu, inspirowanego tekstem Małgorzaty Smoczyńskiej. Odpowiedź oceniana była w dwóch kryteriach – realizacji treści i formy (2 punkty) oraz poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej (1 punkt). Za poprawne wykonanie zadania uczeń otrzymywał więc 3 punkty (taką liczbę punktów uzyskało 13% przystępujących do egzaminu).

W ocenie realizacji treści i formy, oprócz cech formalnych ogłoszenia (kto ogłasza? komu ogłasza? co ogłasza? kiedy się odbywa? gdzie się odbywa?), brano pod uwagę uwzględnienie dwóch argumentów zachęcających do udziału w spotkaniu.

Ósmoklasiści zdecydowanie wyższe wyniki uzyskali za realizację treści i formy (55%) niż za przestrzeganie poprawności językowej (29%).

Poniżej zaprezentowano przykłady rozwiązań zadania 21., za które uczniowie uzyskali 3 punkty, a więc w pełni zrealizowali wymagania określone zarówno w kryterium *Treść i forma*, jak i w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

Przykład 28.

Uwaga! 24 czerwca w Miejskiej Bibliotece przy ul. Hirszfelda o godzinie 18.00 odbędzie się spotkanie ze znanym podróżnikiem Janem Kowalskim. To niepowtarzalna okazja, aby obejrzeć piękne zdjęcia z wielu wypraw i wędrówek tego pasjonata podróży oraz zdobyć jego autograf. Serdecznie zapraszamy wszystkich mieszkańców Ursynowa!

*Z poważaniem
Rada Dzielnicy Ursynów*

Przykład 29.

Informujemy, że 20.04.2020 r. o godz. 17.00 w sali głównej Gminnego Ośrodka Kultury w Babicach rozpocznie się spotkanie z panem Karolem Winiarskim, którego pasją jest fotografowanie motyli. Zachęcamy do udziału w tym wydarzeniu wszystkich mieszkańców naszej gminy. Pan Winiarski opowie nam, skąd wzięła się jego pasja, jakie kraje odwiedził w poszukiwaniu motyli oraz jakie niesamowite przygody przeżył podczas licznych podróży. Po spotkaniu będzie można nabyć nowo wydaną książkę autorstwa naszego gościa pt. „W pogoni za motylami” opatrzoną licznymi zdjęciami tych zjawiskowych owadów oraz zrobić sobie pamiątkowe zdjęcie z naszym gościem.

Rada Gminy Babice

Przykład 30.

Drodzy Mieszkańcy Wilanowa!

25 maja 2020 r. o godz. 17.00 w Miejskim Domu Kultury przy ul. Jana Sobieskiego odbędzie się spotkanie z Romanem Jasińskim, kolekcjonerem starych komiksów. Wszyscy uczestnicy tego wydarzenia będą mieli okazję poznać niezwykle ciekawą historię pasji naszego gościa oraz obejrzyć unikalne eksponaty z tej wyjątkowej kolekcji.

Dodatkową atrakcją będzie konkurs, którego zwycięzca otrzyma w nagrodę komiks wybrany ze zbiorów kolekcjonera.

*Dyrekcja Miejskiego Domu Kultury
w Wilanowie*

Przykład 31.

W najbliższy piątek 28.06.2020 r. o godz. 16.30 w domu Kultury przy ul. Płomyka 8 odbędzie się spotkanie z Adamem Kietliczem, którego pasją jest gra w piłkę na rowerach. Co ciekawe, został on mistrzem świata w tej dyscyplinie. Pan Adam opowie o swojej pasji oraz wyjaśni zasady tej dyscypliny sportu. Każdy z uczestników spotkania będzie miał możliwość zadania pytania mistrzowi. Po spotkaniu będzie można nabyć książkę z autografem naszego gościa. Bardzo zachęcam wszystkich mieszkańców naszej miejscowości do udziału w tym wydarzeniu.

*Dyrektor Domu Kultury
Kamil Bartosiński*

Częstym uchybieniem w ogłoszeniach uczniowskich był brak jednego z elementów formy, co skutkowało obniżeniem oceny o jeden punkt. Ilustrują to poniższe przykłady rozwiązania tego zadania ocenione w kryterium *Treść i forma* na 1 punkt.

Przykład 32. (brak informacji, kto ogłasza)

W sobotę 21 maja w naszej osiedlowej świetlicy o godz. 12.00 rozpocznie się spotkanie z niezwykłym muzykiem zespołu „Księgi”, które potrwa około 2 godzin. Artysta opowie o swojej twórczości oraz wykona najnowsze utwory, do których napisał słowa i skomponował melodię.

Mile widziani będą mieszkańcy w każdym wieku. Po spotkaniu będzie możliwość porozmawiania z muzykiem. Naprawdę warto przyjść. Zapraszamy.

Przykład 33. (brak informacji, do kogo skierowane jest ogłoszenie)

Uwaga! 28 czerwca 2020 roku o godz. 18.00 w stołówce Szkoły Podstawowej nr 20 w Warszawie odbędzie się spotkanie z Anastazją Walczewską, sławną fotografką dzikich zwierząt. Rozpocznie się ono o godzinie 17.00. Podróżniczka przedstawi najnowsze zdjęcia i filmy z ostatniego pobytu w Kenii. Po pokazie będzie też możliwość zadawania pytań.

Członkowie klubu „Żyj z pasją”

Zdarzało się, że uczniowie pomijali więcej niż jeden element ogłoszenia, co w konsekwencji powodowało przyznanie 0 punktów w kryterium *Treść i forma*. Poniżej przedstawiono przykłady takich rozwiązań.

Przykład 34. (brak informacji: 1. kto ogłasza, 2. do kogo skierowane jest ogłoszenie)

Informujemy, że 25 czerwca 2020 r. w miejskiej bibliotece przy ulicy Wiśniowej 3 w godz. 16.00 – 18.00 odbędzie się spotkanie z człowiekiem o niezwykłej pasji. Pan Marek Nowak to zapalony podróżnik, jednak jego największą pasją jest nurkowanie na ekstremalnych głębokościach. Nasz gość opowie o przygotowaniach do takich wyczynów i o związanych z nimi przeżyciach. Zaprezentuje też najnowocześniejszy sprzęt do nurkowania.

Serdecznie zapraszamy

Przykład 35. (brak informacji na temat: 1. ogłaszającego, 2. czasu spotkania 3. miejsca spotkania)

Zawiadamiamy wszystkich mieszkańców Milanówka o spotkaniu z panem Edwardem Borowskim, który ma niezwykłą pasję – odwiedza bezludne wyspy na różnych morzach i oceanach. Podczas spotkania będzie można usłyszeć opowieści o wyspach i o tym, co podróżnik na nich przeżył i co tam spotkał. Uczestnicy spotkania otrzymają w prezencie książkę autorstwa pana Borowskiego z jego autografem. Każdy, kto uwielbia podróże, powinien przyjść!

Zapraszamy.

Zadanie 21. dla tegorocznych ósmoklasistów było trudne (poziom wykonania zadania – 46%). O ile z realizacją tematu dobrze poradziła sobie ponad połowa piszących, to poprawnym językiem, pozwalającym przyznać egzaminatorowi 1 punkt w tym kryterium, posłużył się w przybliżeniu co czwarty uczeń.

Warto zauważyć, że uczniowie redagowali treść zgodną z poleceniem, w zdecydowanej większości pamiętali także o uwzględnieniu dwóch argumentów. Jednak do pełnej realizacji kryterium *Treść i forma* najczęściej brakowało jednego, a czasem dwóch (lub nawet trzech) elementów formalnych – zwykle adresata ogłoszenia lub/i informacji o tym, kto jest nadawcą ogłoszenia.

Największym problemem w tym zadaniu było jednak uzyskanie punktu za poprawność językową, w ocenie której, zgodnie z zasadami oceniania, brano pod uwagę zarówno łamanie norm językowych, jak i błędy zapisu (ortograficzne i interpunkcyjne). Trzy błędy skutkowały przyznaniem 0 punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna* i zdecydowana większość uczniów taki wynik otrzymała (ok. 71% piszących).

Najczęściej popełnianymi błędami branymi pod uwagę w ocenie poprawności językowej były błędy interpunkcyjne polegające na:

- a) nieoddzielaniu przecinkiem wypowiedzeń składowych w zdaniu złożonym, np.
*Podczas spotkania gość opowie nam x jak zaczął się interesować tym sportem.
Poza tym będzie można zadawać pytania x na które nasz gość postara się odpowiedzieć.
Podczas spotkania pan Ryszard będzie opowiadał o tym x jak można połączyć czasochłonną pasję z takimi obowiązkami jak praca czy szkoła.
Jeśli jesteście zainteresowani x to zapraszamy.
Na zakończenie zorganizujemy konkursy z nagrodami x a także zbiórkę pieniędzy na pomoc dzieciom z Kenii.
Bilety kosztują 10 zł x a dzieci poniżej dziesiątego roku życia mają wstęp wolny.*
- b) umieszczaniu w zdaniu zbędnych przecinków, np.
*Dnia 25.06.2020 roku w bibliotece szkolnej odbędzie się spotkanie człowiekiem, o niezwykłej pasji.
Myślę, że jest to naprawdę ciekawy pomysł na spędzenie sobotniego popołudnia, gdyż dowiedzą się Państwo, naprawdę dużo nowych rzeczy. Tak, więc zachęcam Państwa do przyjscia, na plac główny (ul. Zielina 47) o godzinie 14.00.
Pan Anatol przedstawi nam, swoje najnowsze fotografie z pobytu na Grenlandii.
W miejscowości Magdalenka, jest organizowane spotkanie [...].
26 maja 2020 roku, odbędzie się spotkanie [...].*
- c) umieszczanie kropki po skrótce „nr”, np.
Dnia 28.05.2020 r. w Szkole Podstawowej nr. 42 odbędzie się spotkanie [...].

Innym, często popełnianym błędem, były niezamierzone powtórzenia wyrazowe. Uczniowie mieli problem z uniknięciem powtórzenia rzeczownika „spotkanie” lub czasownika „będzie”.

Niżej zamieszczone przykłady ilustrują opisany problem językowy – niedostrzeżenie powtórzeń lub brak umiejętności zastępowania wyrazów ich bliskoznacznymi odpowiednikami.

Przykład 36.

Uwaga! 25 czerwca 2020 o godz. 18.00 w Szkole Podstawowej nr 3 (sala gimnastyczna) odbędzie się spotkanie z wielkim pasjonatem Amazonii – Tadeuszem Węglarczykiem. Podczas spotkania będzie można dowiedzieć się, jak pielęgnować swoje pasje. Po spotkaniu będzie można kupić książki o podróżach po Amazonii. Serdecznie zapraszamy wszystkich chętnych do udziału w spotkaniu.

Dyrekcja szkoły

Przykład 37.

22.06.2020 r. o godz. 19.00 w Galerii Ursynów odbędzie się spotkanie z Anną Kowalczyk – kobietą, która zwiedziła cały świat. Na spotkaniu będzie można się dowiedzieć ciekawych rzeczy o czterech kontynentach świata i o ich kulturze. Pani Anna będzie opowiadać o zagranicznej kuchni oraz będzie częstować smakołykami z całego świata. Zapraszamy wszystkich chętnych. Wstęp wolny.

Burmistrz Ursynowa

Tworzenie dłuższej formy wypowiedzi – wypracowanie

Umiejętność tworzenia dłuższej formy wypowiedzi – nie krótszej niż 200 wyrazów – sprawdzano za pomocą zadania 22. Ósmoklasiści mieli do wyboru dwie formy wypowiedzi: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym – przemówienie (temat ten wybrało 40% uczniów spośród wszystkich, którzy napisali wypracowanie) lub wypowiedź o charakterze twórczym – opowiadanie (temat ten wybrało 60% uczniów spośród wszystkich, którzy napisali wypracowanie). Należy zaznaczyć, że każdy temat wymagał odwołania do lektury obowiązkowej. Zgodnie z zapisami w podstawach programowych uczniowie kształcili umiejętność tworzenia opowiadania twórczego oraz umiejętność uzasadniania własnego zdania już od IV klasy szkoły podstawowej, zatem biorąc pod uwagę wymagania edukacyjne i praktykę szkolną, nie zostali postawieni na egzaminie w sytuacji trudnej lub nietypowej. Świadczy o tym poziom wykonania zadania – 50% i stosunkowo niewielka liczba uczniów, którzy nie podjęli się napisania wypracowania.

W kryterium *Realizacja tematu* 2 punkty otrzymało 65% piszących, natomiast za stosowanie elementów retorycznych lub twórczych, za które uczniowie mogli otrzymać maksymalnie 5 punktów, najwyższy wynik uzyskało 10% ósmoklasistów; najczęściej uczniowie otrzymywali 3 punkty (33% piszących). W zakresie kompetencji literackich i kulturowych maksymalną liczbę punktów (2 punkty) otrzymało ok. 52% przystępujących do egzaminu ósmoklasisty.

Realizacja tematu, elementy retoryczne oraz kompetencje literackie i kulturowe w przemówieniu

Tegoroczni ósmoklasiści, wybierając temat 1., zdecydowali się na napisanie wypowiedzi argumentacyjnej przeznaczonej do wygłoszenia. Mieli zredagować przemówienie skierowane do koleżanek i kolegów, w którym przekonaliby słuchaczy, że książki jako źródło mądrości mogą uczynić czytelnika mądrzejszym. W argumentacji należało odwołać się do wybranej lektury obowiązkowej oraz do innego utworu literackiego. Oczekiwano, że uczniowie zaprezentują wnikliwe, odpowiednio uporządkowane argumenty, a do ich zilustrowania posłużą się funkcjonalnie wykorzystanymi przykładami z wybranych przez siebie utworów literackich.

Za napisanie przemówienia w całości dotyczącego problemu określonego w poleceniu i uwzględnienie wszystkich wymagań wskazanych w kryteriach: *Realizacja tematu wypowiedzi, Elementy retoryczne oraz Kompetencje literackie i kulturowe* uczeń mógł uzyskać łącznie 9 punktów.

W pracach egzaminacyjnych katalog korzyści świadczący o tym, że książki mogą być źródłem mądrości i uczynić czytelnika mądrzejszym był niezwykle rozległy. Uczniowie argumentowali, że książki są jednym z najcenniejszych ludzkich wynalazków i mają olbrzymią wartość, ponieważ między innymi:

- kształtują ludzkie charaktery
- przygotowują do dorosłego życia
- przekazują mądrości życiowe
- pomagają w życiu codziennym
- przygotowują do radzenia sobie w sytuacjach trudnych
- wskazują dalszą drogę w życiu

- uczą, że ważne w życiu są takie wartości, jak miłość, przyjaźń, patriotyzm, odwaga, poświęcenie, dobroć, wolność, solidarność, tradycja
- zwracają uwagę na relacje międzyludzkie – promują: pomaganie innym, tolerancję, empatię, akceptowanie odmienności wśród ludzi, zdolność do przebaczenia, potrzebę budowania wspólnoty
- podpowiadają, jak można się zmienić i stać się lepszym człowiekiem
- rozwijają wyobraźnię, kreatywność, poszerzają horyzonty
- dostarczają wiedzy o przeszłości i otaczającym nas świecie
- wskazują na wartość i przydatność wiedzy.

Przemówienie jest wypowiedzią argumentacyjną, której autor zmierza do przekonania słuchaczy do głoszonych przez siebie poglądów. Nie kryje się za tekstem, jest widoczny, nie jest bezstronny, gdyż wyraża opinie własne lub cudze, ale akceptowane również przez niego. Dlatego, aby sprostać wszystkim wymaganiom w kryteriach *Realizacja tematu wypowiedzi*, *Elementy retoryczne* oraz *Kompetencje literackie i kulturowe*, uczniowie starali się, by ich argumentacja była nie tylko wnikliwa, poparta trafnymi przykładami, ale i zaprezentowana w odpowiedni sposób dzięki środkom retorycznym charakterystycznym dla przemówienia. W rozwiązaniach tematu 1. argumentacja logiczna, rzeczowa przeplatała się z emocjonalną, co miało służyć skutecznemu przekonaniu koleżanek i kolegów o trafności i słuszności sądów prezentowanych przez autora mowy, wzbudzić refleksję oraz wzruszenie u słuchaczy i nakłonić ich do zmiany postawy wobec czytania, czasem do zweryfikowania poglądów dotyczących roli książki w życiu człowieka.

Największą moc w argumentacji logicznej i rzeczowej miały spostrzeżenia ósmoklasistów oparte na analizie i interpretacji materiału literackiego, zwłaszcza zilustrowane opisem sytuacji z życia bohaterów literackich. Bywało, że uczniowie wspierali się dowodami z otaczającego nas świata – przywoływali wyniki badań czytelnictwa (np. *O czym możemy dowiedzieć się z raportu o stanie czytelnictwa w Polsce...*), historie ludzi osiągających sukcesy (np. Stephena Hawkinga), opinie autorytetów naukowych (np. *Jak dostrzegł światowej sławy naukowiec...*).

Z kolei w argumentacji emocjonalnej piszący osiągnęli wysoką skuteczność, stosując różne zabiegi retoryczne. Efekt perswazyjny uzyskiwali, odwołując się do rozwagi odbiorców, poczucia wspólnoty, do stereotypowego wyobrażenia o postawach ludzi wobec czytania (np. *Nikt nie lubi czytać lektur szkolnych*). Czasem przywoływali argumenty ukazujące konsekwencje nieczytania, napominające słuchaczy (np. *Źle, że nie czytacie!*) lub budujące wizje wspaniałego życia ludzi, dla których obcowanie z książką jest codziennością. Uczniowie odwoływali się do uczuć odbiorców (np. *Zlitujcie się nad sobą*), wzbudzali w nich poczucie zadowolenia lub winy, wstydu albo odpowiedzialności za opisywany stan rzeczy.

Jedną ze strategii retorycznych stosowanych przez tegorocznych ósmoklasistów było nadawanie wypracowaniom charakteru polemicznego. W przemówieniach uczniowie posługiwali się kontrargumentami, które zdecydowanie odpierali w swoich wypowiedziach.

Większość uczniów pisała wypracowanie, w którym argumentowanie – zgodnie z cechami tej formy wypowiedzi – stanowiło jego najistotniejszy element i przewijało się od wstępu aż po zakończenie. Z reguły już we wstępnej części pracy popierali wyrażoną w poleceniu opinię na temat roli książek i ich wpływu na człowieka. Rzadziej formułowali hipotezę.

Oto przykłady wypracowań, które prezentują różne strategie argumentowania.

Przykład 38.

Drodzy Koledzy, Koleżanki!

Zapewne wielu z Was myśli, że czytanie książek nie jest ciekawym zajęciem, że ich treścią są tylko długie i nudne historie, które nic nie wnoszą do Waszego życia. Nic bardziej mylnego! Niektóre z nich mogą co prawda służyć wyłącznie rozrywce, ale inne są źródłem mądrości, zarówno historycznej, jak i życiowej. Możecie w nich znaleźć różne wzorce tego, jak postępować w życiu. Nie wierzycie? To posłuchajcie

Ebenezer Scrooge to główny bohater utworu Karola Dickensa. Prowadzi kantor w Londynie, jest bogaty, ale nie korzysta ze swoich pieniędzy, oszczędza na każdym kroku, by jego majątek ciągle się powiększał. Sam żyje bardzo skromnie, wykorzystuje swojego pracownika, nie utrzymuje kontaktów z siostrzeńcem, odmawia pomocy ludziom potrzebującym, którymi zresztą gardzi, bo uważa, że to dzięki własnemu lenistwu znaleźli się w trudnym położeniu. Czy można polubić takiego człowieka? Na pewno nie! I dlatego, chociaż z Ebenezerem londyńczycy muszą się liczyć, to szczerze go nie znoszą i po cichu komentują okropne zachowanie bohatera. Pewnie zastanawiacie się, dlaczego przytaczam historię Scrooge'a, czego mądrego może nas ona nauczyć. Skąpstwa? Egoizmu? Obojętności wobec innych?

Otóż nie! Bohater bowiem zostaje nawiedzony przez duchy, najpierw przez ducha swojego zmarłego przyjaciela Marleya, cierpiącego po śmierci katusze, a potem przez duchy przeszłych, teraźniejszych i przyszłych świąt Bożego Narodzenia. Dzięki nim Ebenezer przypomina sobie dzieciństwo i młodość, zauważa swoje błędy z przeszłości, rozumie, jakim samolubnym i złym człowiekiem się stał i jaki los go czeka, jeśli niczego nie zmieni w swoim życiu. Mężczyzna, wstrząśnięty wizją przyszłości, niemal natychmiast rozpoczyna proces przemiany. Już nie jest zrzędlwym skąpym starcem, ale dobrym i uśmiechniętym panem Scrooge'em, hojnym i empatycznym. Odnawia relacje ze swoim siostrzeńcem, opiekuje się rodziną Boba, a to z kolei powoduje, że czuje się szczęśliwy, jak nigdy dotąd.

Czego zatem nauczyć nas może historia bohatera „Opowieści wigilijnej”? Przede wszystkim tego, że zawsze można w swoim życiu coś zmienić, by stało się ono lepsze i bardziej wartościowe.

Udowadnia również, że każdy z nas potrzebuje drugiego człowieka. Samotne życie nie jest tak fascynujące, jak to przeżyte w otoczeniu rodziny i przyjaciół, a pieniądze wtedy mogą być źródłem radości, kiedy możemy się nimi podzielić.

Zaciekawieni? To słuchajcie dalej. Antoine de Saint-Exupéry napisał utwór pod tytułem „Mały Książę”. Jest to z całą pewnością książka warta przeczytania przez osoby w każdym wieku. Jej główny bohater, Mały Książę, przemierza kosmos, odwiedzając różne planety w poszukiwaniu przyjaciela. Mieszkańcy planet są uosobieniem negatywnych cech dorosłych, takich jak np. próżność, żądza władzy, materializm, uleganie

pozyskanie przychylności i uwagi słuchaczy oraz wyjaśnienie celu przemówienia

wyrażenie własnego stanowiska, opinii czy poglądu

przygotowanie do argumentacji

argumentacja zilustrowana przykładem z lektury obowiązkowej

argumentacja zilustrowana przykładem z innego utworu literackiego (również lektury obowiązkowej)

nałogom, poddawanie się rutynie. Mały Książę zaś jest dzieckiem, które umie cieszyć się życiem, dostrzega piękno świata, używa wyobraźni. Nie rozumie świata dorosłych, którzy pogubili gdzieś najważniejsze wartości, takie jak: przyjaźń, miłość, rodzina, zapomnieli znaczenie słów: skromność, pokora, prawda, empatia .

Zauważcie, że przygody Małego Księcia, chociaż opisane w konwencji baśniowej, są smutną diagnozą współczesnego świata. W bohaterach opowieści A. de Saint-Exupery'ego możemy zobaczyć siebie lub kogoś z naszego otoczenia i wiele się nauczyć. Autor utworu przestrzega przed tym, by będąc dorosłym, nie wyrzec się wszystkich cech dziecka, by zatrzymać w sobie na zawsze dziecięcą ciekawość świata oraz umiejętność korzystania z wyobraźni. Utwór „Mały Książę” to także tekst o budowaniu relacji, o przyjaźni i miłości, ale szczegółów już Wam nie zdradzę. Musicie sami sięgnąć po lekturę.

Przykłady książek, które mogą nas czegoś dobrego nauczyć, można mnożyć w nieskończoność, bo wartościowych tekstów literackich są miliony. Wierzę, że sięgnięcie chociaż po kilka z nich, a opowiedziane tam historie pomogą Wam lepiej zrozumieć świat i ludzi. Porównajcie swoje doświadczenia z doświadczeniami bohaterów i przekonacie się, jak żyć, aby być szczęśliwym i uszczęśliwiać innych. Miłej lektury!

Dziękuję Wam za przybycie.

odniesienie się do rozpoczęcia przemówienia, przedstawienie wniosków oraz przesłanie

Przykład 39.

Drogie Koleżanki! Drodzy Koledzy!

Czy zastanawialiście się kiedyś nad tym, skąd bierze się nasza mądrość? Czy nabywamy jej z wiekiem? A może się z nią rodzimy? Dlaczego jedni są mądrzejsi od innych? Z pewnością ogromne znaczenie ma tutaj doświadczenie życiowe. Ja chciałam Was jednak zapytać, czy, według Was, mądrość możemy czerpać z książek? Czy książki są źródłem mądrości? Jeśli chcielibyście teraz zaprzeczyć, to pozwólcie, że przypomnę Wam dwie – pewnie dobrze Wam znane – literackie historie. Pomyślcie, proszę, czy po ich przeczytaniu nie poczuliście się inaczej... Może trochę lepsi, mądrzejsi?

pozyskanie przychylności i uwagi słuchaczy oraz wyjaśnienie celu przemówienia

wyrażenie własnego stanowiska, opinii czy poglądu.

przygotowanie do argumentacji

Myślę, że jedną z takich książek jest „Oskar i pani Róża” E.E. Schmitta. Wzruszająca opowieść o śmiertelnie chorym chłopcu, obok której nie można przejść obojętnie. Zaledwie dziesięcioletni Oskar musi zaakceptować fakt, że jego życie, które dopiero się zaczęło, już się kończy. Jego historia chwyta za serce już od pierwszych stron czytania. Może decyduje o tym forma książki – listy, których autorem jest właśnie Oskar. A może fakt, że dotyczy tak przerażającego tematu, jak śmiertelna choroba dziecka. W tak lekki, pozbawiony patosu sposób chłopiec opowiada o największych w życiu wartościach. Zdziwiał fakt, że dziecko potrafi być tak odważne w obliczu tego, co nieuchronne. Czy po przeczytaniu tej książki nie poczuliście, jak ważne jest to, by doceniać życie, nawet jeśli nie jest usłane różami?

argumentacja zilustrowana przykładem z innego utworu literackiego

Koleżanki i Koledzy, każdy z Was zapewne stawał w obliczu trudności. Zastanawialiście się wówczas, czy się poddać, czy może walczyć do końca? Sądzę, że po przeczytaniu „Latarnika” Henryka Sienkiewicza dojdziemy do wniosku, że życie niesie ze sobą wiele wyzwań. Główny bohater noweli to emigrant poszukujący swojego miejsca na świecie. Niestety, los nie jest dla niego łaskawy. Gdziekolwiek nie osiadzie, wydarza się coś, co burzy jego spokój i zmusza do dalszej tułaczki. Skawiński jednak się nie poddaje, nawet po zwolnieniu z posady latarnika. Z nadzieją w sercu i ukochaną księżką w ręce, która przywołuje pamięć o utraconej ojczyźnie, wyrusza w dalszą drogę. Historia Skawińskiego pokazuje nam, że nie wolno się nigdy poddawać, należy zawsze walczyć i podejmować wyzwania, które stawia przed nami życie. Nie możemy się zrażać przeciwnościami losu. Sienkiewicz w swoim utworze sugeruje nam, abyśmy – mimo tego, że raz nam się nie udało czegoś zrealizować – spróbowali ponownie, do skutku, aż osiągniemy upragniony cel.

argumentacja zilustrowana przykładem z lektury obowiązkowej

Są takie książki, które nie podlegają żadnej ocenie. Takie, do których się wraca, gdy jest nam ciężko. Są takie historie, które zapadają głęboko, na samo dno serca i pozwalają uwierzyć, że życie jednak jest piękne, tylko my nie potrafimy często tego piękna docenić.

Koleżanki i Koledzy, książki to źródło mądrości. Pokazują, jakimi wartościami powinniśmy się kierować. Udowadniają, że w życiu nigdy nie należy się poddawać! Mam nadzieję, że przywołane przeze mnie historie Oskara i Skawińskiego dowiodły, że warto czytać książki!

odniesienie się do rozpoczęcia przemówienia, przedstawienie wniosków oraz przesłanie

Dziękuję, że wysłuchaliście mojego przemówienia!

Aby wzmocnić siłę argumentacji, ósmoklasiści stosowali typowe zabiegi retoryczne – akcentowali słuszość prezentowanej w przemówieniu opinii poprzez jej powtarzanie (np. wykorzystując anafory). Uzyskiwali wrażenie wszechstronności wyводу poprzez wyliczanie dowodów świadczących o tym, że książki mogą być źródłem mądrości.

Zabiegali o stworzenie porozumienia, a także prowadzili z odbiorcami przemówienia dialog między innymi dzięki apostrofom (np. *Drogie Koleżanki i Koledzy!, Dziękuję Wam za przybycie i wysłuchanie mojego wystąpienia!*), zastosowaniu czasowników w trybie rozkazującym i wykrzyknień (np. *Słuchajcie!*), zaimków w 2. i 3. osobie liczby mnogiej (np. *wy, my, nas*). Aby nakierować myśli słuchacza na prezentowany problem i wzmocnić lub uwypuklić treść, stosowali metafory, hiperbole i porównania, epitety nacechowane emocjonalnie i wartościująco. Czasem stosowali przemyślane niedopowiedzenia i pytania retoryczne (np. *Czy można stać się mądrzejszym?*).

Poniżej zaprezentowano przemówienia, w których ich autorzy wykorzystali różne środki retoryczne dla uzyskania celu perswazyjnego.

Przykład 40.

Drogie Koleżanki i Drodzy Koledzy!

Zapewne wielu z nas niechętnie sięga po książki albo nie czyta ich w ogóle. Wolny czas spędzamy przed ekranem komputera, przeglądając strony internetowe, na których można znaleźć prawie wszystkie istotne dla nas informacje. Zmuszeni do czytania lektury szkolnej wolimy obejrzeć jej ekranizację albo sięgnąć do opracowań czy streszczeń. Ile razy z ironią patrzyliśmy na dorosłych, którzy przekonywali nas do czytania książek, twierdząc, że są one źródłem mądrości? Ja mogę się teraz przyznać, że na początku również nie lubiłem czytać, uważałem to za stratę czasu. Jednak zmieniłem zdanie. Zrozumiałem, że dobra lektura może pozytywnie wpłynąć na nasze życie, stać się dla nas inspiracją i drogowskazem podczas podejmowania różnych decyzji. Dzisiaj wiem, że książki to niekończące się źródło mądrości, do czego postaram się Was przekonać! Jesteście przecież odpowiedzialni!

Pamiętacie „Opowieść wigilijną” i jej głównego bohatera? Ebenezer Scrooge to stary skąpiec, dla którego jedyną wartością stanowiły pieniądze. Przez większość swojego życia skupiał się na pracy i pomnażaniu majątku. Nigdy nikomu nie pomagał, obojętnie patrzył na los ubogich, którymi nawet pogardzał. Nie darzył ludzi szacunkiem, przez co nie miał przyjaciół, a ludzie albo się go bali, albo z niego szydzili. Okrucieństwo i brak skrupułów sprawiły, że był człowiekiem samotnym jak palec. Dopiero odwiedziny trzech duchów zmieniły głównego bohatera. Zrozumiał, jak puste i złe było jego życie. Dzięki otrzymanym lekcjom Scrooge przechodzi niezwykłą przemianę. Otwiera się na potrzeby drugiego człowieka. I chociaż my nie spotkamy duchów, które nakłonią nas do przemiany, to myślę, że po przeczytaniu tej książki zrozumiemy, że nie warto być egoistą. A oprócz tego przykład Scrooge’a dowodzi, że nigdy nie jest za późno, żeby się zmienić, a dobro ofiarowane innym zawsze do nas wraca.

Kolejnym utworem, który wywarł na mnie ogromne wrażenie, jest opowiadanie „Stary człowiek i morze” Ernesta Hemingwaya. Książka ukazuje determinację człowieka, pokazuje, do czego jest zdolny, gdy mu na czymś naprawdę zależy. Ludzie w kubańskiej wiosce nazywali Santiago „salao”, czyli pechowiec, ponieważ od osiemdziesięciu czterech dni nie udało mu się złowić żadnej ryby. Tylko młody chłopak, Manolin, pomimo szyderstwa innych, darzył starca ogromnym szacunkiem, narodziła się między nimi prawdziwa przyjaźń. Santiago dzięki swojej determinacji pokonał pecha. Nie stoczył się w odmętę rozpacz. Udowodnił wszystkim, że cierpliwość, wytrwałość i optymizm pozwalają zmierzyć się ze wszystkim, co na pierwszy rzut oka wydaje się niemożliwym do zrealizowania, jak na przykład nierówna walka z rekinami. I chociaż powraca do przystani po samotnym połowie tylko ze szkieletem ogromnego marlina, zyskuje szacunek i uznanie mieszkańców wioski. Czy po przeczytaniu tej historii nie odnosicie wrażenia, że każdy z nas może myśleć o sobie jako o Santiago, stając naprzeciw pozornie przerastającym nas wyzwaniom?

bezpośredni zwrot do adresata

czasownik w 1. osobie liczby mnogiej

pytanie retoryczne

zaimek w 2. osobie liczby mnogiej
czasownik w 2. osobie liczby mnogiej

zjednywanie przychylności odbiorców

słownictwo nacechowane emocjonalnie i wartościująco

Kochani! Zapewne przekonałem Was, że książki kształtują naszą wrażliwość, zmieniają nasze spojrzenie na wiele spraw. Dzięki nim jesteśmy mądrzejsi. Nie bądźmy jak Ebenezer Scrooge! Pamiętajmy, że nie tylko pieniędzmi można obdarowywać innych. Czasami wystarczy uśmiech, który w pewnych sytuacjach jest bezcenny. Pamiętajmy, że „dobrze widzi się tylko sercem”, a „najważniejsze jest niewidoczne dla oczu”. Pamiętajmy, że w życiu należy zawsze walczyć do końca! Pamiętajmy, że książki są źródłem mądrości.

Dziękuję, że mnie wyluchaliście.

wykrzyknienie

czasownik w 1. osobie liczby mnogiej
czasownik w trybie rozkazującym

powtórzenie - anafora

Przykład 41.

Koleżanki i Koledzy!

Obchodzimy dzisiaj w naszej szkole Święto Książki. Uczestniczymy w spotkaniach, wykładach, pokazach, ale niektórzy w ostatnich dniach wyrażali opinię, że taka akcja nie jest potrzebna; że książki to przeżytek, a ich czytanie – nuda i strata czasu. Nie zgadzam się z tym stwierdzeniem, Zapewne i Wy uważacie, że książki nie tylko są ciekawe, ale i stanowią źródło życiowej mądrości. Udowodnię to, przywołując historie zawarte w lekturach szkolnych, a więc w utworach, które doskonale znamy.

apostrofa

zaimek w 2. osobie liczby mnogiej

Czy znaleźliście się kiedyś w sytuacji, że popełniliście błąd i chociaż bardzo tego żalowaliście, nie potrafiliście go naprawić? Prawdopodobnie uczucie wstydu, lęk przed krytyką bądź odrzuceniem paraliżowały nie tylko Wasze działania, ale i myśli. Może gdybyście znali wtedy historię Jacka Soplicy z utworu „Pan Tadeusz”, byłoby Wam lżej i szybko znaleźlibyście sposób rozwiązania własnego problemu.

pytanie retoryczne
czasownik w 2. osobie liczby mnogiej

Poznajemy tego bohatera najpierw jako księdza Robaka, szanowanego w Soplicowie i okolicach bernardyna, przyjaciela rodziny Sopliców. W trakcie rozwoju wydarzeń dowiadujemy się, że aktywnie działa na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości, przygotowując powstanie na Litwie, jesteśmy świadkami bohaterskich czynów mnicha. Uratował on najpierw Gerwazego przed atakiem niedźwiedzia, a następnie Hrabiego, zasłaniając go własnym ciałem przed kulą nieprzyjaciela. Toteż tym większe jest nasze zdziwienie, kiedy umierający Robak podczas spowiedzi wyznaje, że nie jest tym, za kogo się podaje i nie zawsze był kryształowy jak łąza. Wręcz przeciwnie, przykre okoliczności, a przed wszystkim niespełniona miłość do Ewy, córki stolnika Horeszki, doprowadziły go do upadku moralnego. Kiedyś szanowany szlachcic, nagle stał się pijakiem, zawadiaką, w końcu zabójcą. Uznano go nawet za zdrajcę. Sądzicie, że można naprawić błędy tej wagi, odzyskać dobre imię i szacunek społeczeństwa? Historia Jacka Soplicy dowodzi, że tak! Bohater bardzo żałował swoich czynów i kolejne lata życia poświęcił na naprawianie szkód. Został duchownym, zaopiekował się potajemnie wnuczką Horeszki, zaangażował się w działania na rzecz wyzwolenia się kraju spod jarzma zaborców, porzucił dawne urazy, przyznał się przed śmiercią do grzechów z przeszłości, prosząc o zrozumienie i wybaczenie. Czy wyznanie księdza Robaka

czasownik w 1. osobie liczby mnogiej

słownictwo nacechowane emocjonalnie i wartościująco

zdanie pytające i wykrzyknienie

czasownik w 2. osobie liczby mnogiej
bezpośredni zwrot do odbiorcy

spowodowało wobec niego niechęć innych bohaterów lub naszą, czy potępiamy Jacka Soplicę? Nie! Raczej zyskuje on w naszych oczach, darzymy go większym szacunkiem, bo rozumiemy, jak wielką determinacją i odwagą musiał się wykazać, by się zmienić i naprawić wyrządzone krzywdy.

Dzięki tej historii uczymy się wybaczać sobie i innym, a także dowiadujemy się, że chociaż niektórych wydarzeń nie da się cofnąć, to ich skutki można złagodzić, gdy mocno się postaramy.

Źródłem mądrości życiowej z pewnością może być utwór „Balladyna” Juliusza Słowackiego. Historia w nim ukazana przestrzega nas przed osiągnięciem celów, realizowaniem marzeń za wszelką cenę, tak jak robiła to tytułowa bohaterka dramatu. Pojawienie się w jej ubogim domu bogatego pana, Kirkora, szukającego żony, zapoczątkowało lawinę tragicznych wydarzeń. By zdobyć władzę i bogactwo, dziewczyna zabiła siostrę, wyrzekła się matki, po kolei likwidowała ludzi, którzy mogliby odkryć lub ujawnić jej sekret. Ostatecznie poniosła karę, została rażona piorunem.

Warto przypomnieć sobie „Balladynę”, kiedy kusi nas łatwy sukces, lecz okupiony, niestety, czyjąś krzywdą. Może losy bohaterki będą dla nas ostrzeżeniem, że nie można zbudować niczego dobrego, grając nieczysto, wykorzystując zło jako środek do osiągnięcia celu. Pomyślcie o tym.

Kochani! Zachęcam Was do refleksji nad wartością i innych lektur szkolnych, zapraszam do biblioteki, byście mogli poczytać i uczynić źródłem mądrości życiowej także kolejne pozycje książkowe. Niech przykłady takich bohaterów, jak Balladyna czy Jacek Soplica, staną się dla Was przestroga lub inspiracją w życiu, wzorem, jak należy postępować i jak postępować nie wolno.

wykrzyknienie
apostrofa

czasownik w trybie rozkazującym

Do zobaczenia. Spotkajmy się w bibliotece lub w księgarni.

czasownik w trybie
rozkazującym

W poleceniu do zadania 22. zapewniono uczniom dużą swobodę w doborze materiału literackiego, aby mogli przekonać słuchaczy, że książki mogą być źródłem mądrości i uczynić czytelnika mądrzejszym. Piszący mieli odwołać się do dwóch utworów. Jednym z nich miała być lektura obowiązkowa, drugim – dowolny utwór należący do literatury. Był to zabieg celowy, bowiem umożliwił ósmoklasistom dobór tekstów literackich w zależności od przyjętej koncepcji wypracowania i ich zainteresowań czytelniczych, a jednocześnie pozwalał im zaprezentować znajomość treści i problematyki lektur obowiązkowych.

Większość ósmoklasistów wykazała się umiejętnością odpowiedniego doboru tekstów i ich funkcjonalnym wykorzystaniem podczas argumentowania i wnioskowania. W pracach pojawiały się odwołania do wszystkich lektur obowiązkowych wymienionych w arkuszu egzaminacyjnym, a także do niektórych lektur z klas IV–VI. W argumentacji uczniowie szczególnie często przywoływali następujące utwory: *Kamienie na szaniec*, *Pan Tadeusz*, *Mały Książę*, *Szyfowe prace*, *Quo vadis*, *Zemsta*, *Balladyna*, *Opowieść wigilijna*.

W przemówieniach – zgodnie z wymaganiem określonym w poleceniu do zadania 22. – pojawiały się odwołania do utworów spoza kanonu lektur szkolnych. Były to zarówno lektury

uzupełniające, jak i wiele tekstów świadczących o samodzielnych, zróżnicowanych doświadczeniach czytelniczych uczniów, nawet takich, które były zbliżone do preferencji dorosłych odbiorców literatury. Ósmoklasiści w argumentacji przywoływali utwory reprezentujące wszystkie rodzaje literackie, zwłaszcza epikę. Pojawiały się utwory o różnorodnej tematyce, w tym obyczajowej, przygodowej, historycznej. Dużym zainteresowaniem cieszyła się również literatura fantasty.

Uczniowie sięgali m.in. po przykłady z następujących utworów:

F. Burnet, *Tajemniczy ogród*
 J. Green, *Gwiazd naszych wina*
 E. Hemingway, *Stary człowiek i morze*
 N. H. Kleinbaum, *Stowarzyszenie umarłych poetów*
 C.S. Lewis, *Opowieści z Narnii*
 B. Mull, *Baśniobór*
 F. Molnar, *Chłopcy z Placu Broni*
 L. M. Montgomery, *Ania z Zielonego Wzgórza*
 G. Orwell, *Folwark zwierzęcy*
 G. Orwell, *Rok 1984*
 J. Rowling, *Harry Potter*
 E.E. Schmitt, *Oskar i pani Róża*
 A. Sapkowski, *Wiedźmin*
 H. Sienkiewicz, *W pustyni i w puszczy*
 W. Szekspir, *Romeo i Julia*
 J.R. Tolkien, *Władca pierścieni*.

Na obniżenie punktacji w omawianych obszarach duży wpływ miały błędy wynikające z nieznamomości treści i problematyki lektur obowiązkowych oraz nieumiejętnego selekcjonowania informacji. Stosunkowo częstym uchybieniem było streszczanie utworu oraz wykorzystanie w argumentacji jednego zamiast dwóch tekstów literackich. Zdarzały się prace na temat, ale bez odniesień do lektur obowiązkowych oraz prace w innej formie niż przemówienie (np. rozprawki).

Temat 2. zamieszczony w arkuszu egzaminu ósmoklasisty sprawdzał umiejętność redagowania opowiadania – podstawowej obok opisu formy narracji w literaturze. Opowiadanie odnajdziemy w najstarszych zachowanych tekstach kultury, np. w eposach Homera czy w *Biblii*. Jest to także jedna z ważniejszych form wypowiedzi pisemnej (ale także ustnej) ćwiczonych w szkole. Temat, mimo konieczności odniesienia się w nim do wybranej lektury, wymagał od uczniów napisania opowiadania twórczego, a więc wykazania się umiejętnościami literackimi i wyobraźnią twórczą.

Realizacja tematu

Aby w całości zrealizować polecenie, należało napisać opowiadanie o spotkaniu z bohaterem wybranej lektury obowiązkowej, który podczas spotkania nauczył narratora czegoś ważnego. Temat wymagał więc od uczniów wykazania się nie tylko inwencją twórczą, ale także dobrą znajomością treści i problematyki wybranej lektury obowiązkowej.

Piszący mieli do dyspozycji jednego spośród kilkunastu bohaterów lektur obowiązkowych. Wybór zależał wyłącznie od ich inwencji twórczej, ale powodzeniem cieszyły się takie postacie jak: Scrooge z *Opowieści wigilijnej* Charlesa Dickensa, Mały Książę z utworu Antoine'a de Saint-Exupéry'ego i bohaterowie *Kamieni na szaniec* Aleksandra Kamińskiego. Rzadziej decydowano się na spotkanie z bohaterami *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza, *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Szyfowych prac* Stefana Żeromskiego czy innych pozycji lekturowych, np. *Balladyny* Juliusza Słowackiego.

Elementy twórcze

Spotkanie z bohaterem lektury obowiązkowej, „który nauczył Cię czegoś ważnego”, niejako narzucało formę narracji pierwszoosobowej i zdecydowana większość uczniów wybrała właśnie tę formę. W opowiadaniach zwykle narrator w 1. osobie liczby pojedynczej czasu przeszłego ukazywał narastający tok wydarzeń uporządkowanych w ciąg przyczynowo-skutkowy. Piszący umiejscawiali akcję wydarzeń w świecie rzeczywistym lub tworzyli świat z elementami fantastycznymi.

Kryterium *Elementy twórcze* pozwalało oceniającym prace na szeroki zakres różnicowania ocen i docenienie uzdolnionych literacko uczniów, którzy wykazali się ciekawymi pomysłami i stworzyli interesującą, urozmaiconą fabułę.

Należy zauważyć, że kryteria oceniania opowiadania biorą pod uwagę liczne możliwości wzbogacania fabuły i wielu uczniów z tych możliwości skorzystało. Wszechobecny okazał się dialog, który w pracach na wyższym poziomie stanowił nie tylko rejestrację rozmowy, ale także np. pełnił funkcję charakterystyki pośredniej bohaterów, budował napięcie, a uzupełnienia dialogowe, dzięki zróżnicowaniu semantycznemu wyrazów (nie tylko „powiedział”, „odpowiedział”), oddawały nastrój postaci i ich przeżycia wewnętrzne.

Równie często można było spotkać w opowiadaniach opis lub przynajmniej elementy opisu – głównie przyrody, miejsca lub postaci, ale zdarzały się także opisy sytuacji czy przeżyć wewnętrznych.

Nierzadko fabuła opowiadań była tak skonstruowana, że z łatwością można było w niej dostrzec punkt kulminacyjny albo nagły i zaskakujący zwrot akcji, co bez wątplenia podnosiło wartość literacką wypracowania. Zakończenie niektórych prac wzbogacone było pointą w postaci zaskakującej myśli czy sformułowania podkreślającego sens opowiadania.

Warto podkreślić, że znaczna część ósmoklasistów wykorzystwała lekturę w ciekawy i twórczy sposób. Z dużą łatwością wprowadzali oni narratora w relację z wybranym bohaterem, tworząc świat zgodny ze światem przedstawionym w lekturze i wzbogacając go własną wyobraźnią oraz formułując – bezpośrednio lub pośrednio – naukę adekwatną do problematyki i wymowy utworu.

Kompetencje literackie i kulturowe

Uczniowie w większości starali się przywołać bohaterów, których dobrze znali i rozumieli motywy ich postępowania. Dokładna znajomość utworu i wybranego bohatera stanowiły niezbędne warunki napisania pracy, w której lektura byłaby wykorzystana w sposób funkcjonalny. O takim wykorzystaniu lektury można było mówić wtedy, kiedy zaczerpnięte z utworu sytuacje, wydarzenia czy charakterystyczne rysy osobowości bohatera stanowiły ilustrację zasadniczej myśli tworzonego opowiadania lub przynajmniej ją wspierały.

Istotna w tym kryterium była poprawność merytoryczna. Sporadycznie popełniane błędy rzeczowe dowodzą, że piszący dokonywali przemyślanych wyborów postaci literackich.

Poniżej zaprezentowano przykłady opowiadań, które spełniają wymagania opisane w omówionych kryteriach oceniania.

Przykład 42.

– Kochanie, czy przyjedziesz do nas dzisiaj na Wigilię? Proszę cię, przyjedź! – namawiała mnie mama.

dialog

– Mamo, Wigilia jest dla maluszków. Ja tam uważam, że to całe Boże Narodzenie nie ma sensu – odpartam, jednocześnie pisząc wiadomość tekstową do koleżanki: „Przyjdę na dyskotekę.”

– Tak dawno cię nie widzieliśmy. Tata i ja bardzo za tobą tęsknimy – nie dawała za wygraną mama.

– Przecież często ze sobą rozmawiamy – odpartam, zastanawiając się, jak najuprzejmiej będzie zakończyć tę rozmowę. Nie bardzo miałam ochotę iść do rodziców na Wigilię.

– Przez telefon to nie to samo!

– No może i nie. Słuchaj, mamo, muszę już kończyć. Chyba słyszę, że ktoś mnie woła – skłamałam i przerwałam połączenie. Przez chwilę poczułam lekkie wyrzuty sumienia, ale zaraz potrząsnęłam głową, odpędzając takie myśli. Kiedy miałam do wyboru Wigilię lub dyskotekę, nie musiałam się długo zastanawiać.

opis przeżyć wewnętrznych

Nagle poczułam dziwną, nieodpartą senność. Zachwiałam się i prawie spadłam z krzesła. Ostatnią rzeczą, jaką zdołałam zapamiętać, było doczołganie się do łóżka.

zwrot akcji

Obudziłam się na środku ruchliwej ulicy. Byłam przerażona. Zupełnie nie rozumiałam, co się stało – przecież położyłam się spać we własnym łóżku! Jednak nie to było najdziwniejsze. Przypadkowi przechodnie zdawali się przeze mnie przenikać, jakbym była jakimś widmem! Co tu się działo?!

miejsce akcji, opis sytuacji i przeżyć wewnętrznych

Po chwili zobaczyłam jakiegoś staruszka. Patrzył na mnie, jakby był jedyną osobą, która mnie widzi. Szczerze mówiąc, nie był zbyt ładny. Miał siną, obwisłą skórę i haczykowaty nos. Ale uśmiechał się tak szczerze i z jego twarzy promieniowała taka radość, że miało się ochotę spojrzeć na niego jeszcze raz.

opis postaci

– Witaj – rzucił w moją stronę uprzejmie. – Czy jesteś kolejnym Duchem Świąt Bożego Narodzenia?

dialog, twórcze wykorzystanie lektury

– Nie jestem duchem – oburzyłam się.

– To naprawdę bardzo ciekawe! – zawołał radośnie staruszek. – W takim razie zapraszam cię na herbatę i ciasteczka – dodał i wszedł do pobliskiego domu. Nie bardzo wiedząc, co innego miałabym zrobić, poszłam za nim. Po chwili znaleźliśmy się w małym przytulnym pokoiku. Staruszek przyrządził herbatę i wyjął ciasteczka z kredensu, po czym usiadł naprzeciwko mnie.

– Więc zapewne chciałybyś dowiedzieć się, dlaczego myślałam, że jesteś duchem, prawda? – zapytał z uśmiechem.

Nie było to pytanie, które trapiło mnie najbardziej, ale kiwnęłam głową.

– Och, to bardzo ciekawa historia! – zawołał mężczyzna i zaczął opowiadać.

Jego historia była niesamowita. Dowiedziałam się, że nazywa się Ebenezer Scrooge i że kiedyś był naprawdę okropnym człowiekiem, któremu zależało tylko na pieniądzach. Jednak pewnego dnia odwiedził go duch jego zmarłego współnika, a później jeszcze trzy inne duchy, które pokazały mu przeszłe, teraźniejsze i przyszłe Święta Bożego Narodzenia. Doświadczenia te tak go odmieniły, że od tego czasu stał się innym człowiekiem.

W miarę słuchania tej opowieści miałam coraz większe wyrzuty sumienia. Przecież właściwie zachowywałam się jak „stara wersja” Scrooge’a. „Muszę to zmienić” – pomyślałam i w tym momencie obudziłam się. Leżałam w swoim własnym łóżku.

Natychmiast chwyciłam za telefon. Musiałam zadzwonić do mamy i powiedzieć jej, że z wielką chęcią pojawię się na Wigilii. W końcu Święta Bożego Narodzenia to nie byle co!

punkt kulminacyjny, nauka

miejsce akcji

pointa

Przykład 43.

Były wakacje. Po całym dniu pracy w ogrodzie postanowiłam się wybrać z moim psem Filem na wieczorny spacer. Szłam zamyślona, a Fil biegł przede mną, zabawnie machając ogonem. Zawsze cieszył się ze spacerów. Weszłam do parku i przysiadłam na ławce, a mój czworonogi przyjaciel skakał wokół mnie i wesoło poszczekiwał.

Nagle usłyszałam przypominające płacz dziecka ciche skomlenie, które dobiegało z gęstwiny drzew. Bardzo mnie to zaniepokoiło, więc ruszyłam w tamtym kierunku.

– Kto tam? – spytałam.

Płacz ustał i po chwili usłyszałam cichy głos:

– To ja...

Podeszłam bliżej i... oczom nie wierzyłam. Ujrzałam pięknego rudego lisa, który patrzył na mnie i mówił ludzkim głosem. Wcale nie wydawał się on chytry, tak jak to bywa w bajkach, a wręcz przeciwnie – jego smutne oczy emanowały dobrocią i łagodnością.

– Mój najlepszy przyjaciel odszedł – zwierzył się zmartwiony.

– Odszedł? Chwileczkę... Czy twoim przyjacielem nie był przypadkiem Mały Książę? – spytałam zdumiona.

czas i miejsce akcji

budowanie napięcia

dialog

opis, elementy charakterystyki

twórcze wykorzystanie utworu

– Tak, to on odszedł na zawsze. Nie wiem tylko, skąd to wiesz – odparł.

– Wasze losy opisane są w książce! Nie wiedziałaś o tym? – mówiłam zaskoczona.

– Właściwie nie. To fascynujące – kontynuował lis. – Musisz mi pomóc. Tylko w tobie nadzieja.

– Niestety, obawiam się, że nie potrafię podróżować po odległych planetach – odpowiedziałam ze smutkiem.

Nie wiedziałam, co robić. W końcu Mały Księżę mieszkał na asteroidzie B-612. Pomyślałam tylko, że może uda mi się pocieszyć tego biedaka.

– Lisie, powiedz mi, jak znaleźć prawdziwego przyjaciela? – zapytałam.

– To bardzo proste. Trzeba najpierw tego kogoś oswoić. Tylko wtedy stanie się on dla ciebie jedyny na świecie – mówił z przejęciem.

– Jak to oswoić? Tak jak ja oswoiłam Fila? – zapytałam.

– Tak, gdybyś go nie oswoiła, byłby takim samym psem jak wszystkie inne. Teraz stał się twoim przyjacielem – przekonywał mnie lis – Tak samo jest z ludźmi. Musisz kogoś bardzo dobrze poznać, polubić, musisz chcieć z nim jak najczęściej przebywać. Wtedy stanie się ci bliski, czyli będzie oswojony...

– Czy mogłabym cię oswoić, lisie? – spytałam, bo tak mi odpowiedziało serce.

– Jeśli tylko chcesz – odparł i uśmiechnął się. – Ale pamiętaj, przyjaźń niesie ze sobą ryzyko łez. Ja już to dobrze wiem...

Położyliśmy się więc we troje na pokrytej wieczorną rosą trawie i obserwowaliśmy pojawiające się na niebie gwiazdy. Było ich tysiące i przypominały statki na morzu.

Od tej pory każdego wieczoru spotykaliśmy się w parku z lisem. On oswoił mnie, a ja jego. Opowiadaliśmy sobie różne historie ze swojego życia. Lis stał się moim przyjacielem, któremu mogłam powiedzieć wszystko. Rozumiał mnie, a ja rozumiałam jego.

Niestety, pewnego sierpniowego wieczoru, kiedy o ustalonej porze zjawiliśmy się z Filem w parku, lisa nie było. Długo czekaliśmy, ale nie przyszedł. Poczulałam wielki smutek. Położyłam się na trawie i zapatrzyłam się w gwiazdy. Wydawało mi się, że jedna z nich mruga do mnie tajemniczo. Pogłaskałam czule Fila, a on wtulał się we mnie.

– Widzisz? – powiedziałam do mojego psa. – Teraz jest szczęśliwy tam, z przyjacielem, który pierwszy go oswoił. I wskazałam na gwieździste niebo.

Nie przyszedł także następnego dnia ani kolejnego. Mimo że pewnie nigdy już nie spotkam lisa, nie zapomnę go. To prawda, że przyjaźń niesie z sobą ryzyko łez. Takie są koszty przyjaźni. No cóż, w końcu nic nie jest nam dane na zawsze. A w chwilach tęsknoty dobrze jest wyjść wieczorem przed dom, spojrzeć w górę i poszukać tej gwiazdy, która uśmiecha się tylko do nas...

nauka

opis nieba, kreowanie nastroju

zwrot akcji, opis przeżyć wewnętrznych

pointa

Przykład 44.

Usiadłam na ławce i zdziwiona rozejrzałam się dookoła. Panował półmrok, a ulice były puste. Warszawa wyglądała ponuro i przerażająco. Odrapane szare kamienice, zgaszone latarnie, z rzadka światła w oknach. W oddali słychać było wystrzały. Obok mnie przebiegł jakiś wyraźnie zdenerwowany młody mężczyzna.

– Hej! – zawołałam. Odwrócił się, spojrzał na mnie dziwnie i pobiegł dalej. „Ależ niemiły człowiek” – pomyślałam.

„Co ja tu robię?” – zaczęłam się zastanawiać i przypominać sobie, co się ze mną działo. Tak, pamiętam, poszłam na spacer do parku i w pewnym momencie potknęłam się, upadłam i... I nie wiem, co potem się stało. Jakiś chłopak mnie chyba podniósł i posadził na ławce, mówiąc, że zaraz ktoś po mnie przyjdzie.

Nagle podbiegł do mnie jakiś nieznajomy chłopak, szarpnął mnie za ramię i zdecydowanym głosem rozkazał:

– Idziemy! Szybko! Zaraz godzina policyjna!

– Nie! – zmarszczyłam nos, opierając się takiemu traktowaniu. – Co ty sobie wyobrażasz? Kim jesteś?

Chłopak spojrzał na mnie jak na osobę niespełna rozumu i, nie zważając na moje protesty, pociągnął mnie za sobą. Zauważyłam, że był szczupły i miał rudawe włosy. Weszliśmy do częściowo zburzonego budynku.

– Przyprowadziłem ją! – zawołał mój oprawca. Po chwili zza drzwi wychyliła się postać młodego mężczyzny. Moją uwagę zwróciła jego dziewczęca pogodna twarz. Kiedy mnie zobaczył, uśmiechnął się przyjaźnie.

– To ty – powiedział tylko.

Zdziwiona spojrzałam na niego.

– Znamy się? – spytałam.

– Uratowałem cię – uśmiechnął się chłopak. – Jestem Zośka, to znaczy tak mnie nazywają. Miło mi cię poznać. Spojrzał na jasnowłosego chłopaka, który wciąż trzymał mnie za rękę.

– Rudy, idź do kuchni i zrób coś do jedzenia.

Gdy tamten odszedł, Zośka spojrzał mi w oczy.

– Skąd ty się wzięłaś w tym parku? Tam pełno patroli niemieckich!

– Wyszłam na spacer – odpowiedziałam niepewnie.

Zaśmiał się:

– Poszłaś na spacer w takie miejsce? Nie wydajesz mi się aż taka niemądra.

I wtedy zrozumiałam. W jakiś niezwykle sposób przeniosłam się do okupowanej stolicy!

Zawadzki zaproponował mi, żebym dołączyła do Szarych Szeregów.

– Nie jestem wielką patriotką – wyznałam szczerze. Zmarszczył brwi ze zdziwienia, ale nic nie powiedział. Pokiwał tylko głową.

Następne dni mijały mi na pomocy sanitarnej i rozmowach z Zośką. Zwierzył mi się nawet, że pisze pamiętnik. Poznałam wielu jego kolegów. Byli niesamowici. Na każdym kroku dostrzegałam, jak sobie pomagają

czas i miejsce akcji, opis miejsca, kreowanie nastroju

opis sytuacji, budowanie napięcia

elementy opisu postaci

dialog

twórcze wykorzystanie lektury

zwrot akcji

charakterystyka bohatera zbiorowego

i jak wielka łączy ich przyjaźń. Najbardziej jednak podziwiałam ich poświęcenie w walce. Opatrywałam rany i z bólem serca patrzyłam na umierających od kul ludzi. Kiedy zobaczyłam ranne dziecko, nie wytrzymałam i zaczęłam płakać...

– Aga, co się stało? Czemu płaczesz? Budź się, już czas do szkoły – otworzyłam oczy i zobaczyłam troskliwą twarz mamy. „A więc sen...” – pomyślałam.

Gdy parę godzin później na lekcji historii mój nauczyciel spytał, co byśmy zrobili, gdybyśmy żyli osiemdziesiąt lat temu, bez wahania odpowiedziałam:

– Ja bym walczyła!

Moja koleżanka spojrzała na mnie ze zdziwieniem.

– Ty? – spytała z niedowierzaniem.

– Tak, ja. I ty razem ze mną! – powtórzyłam stanowczo.

pointa i nauka

Kompozycja tekstu

Zdecydowana większość uczniów wykazała się umiejętnością komponowania swoich wypowiedzi – ich opowiadania lub przemówienia miały przemyślaną konstrukcję zgodną z formą wskazaną w poleceniu (59% ósmoklasistów w kryterium *Kompozycja tekstu* otrzymało maksymalną liczbę punktów za to kryterium, czyli 2 punkty). W opowiadaniach uczniowskich dominowała trójdzielna kompozycja z zachowaniem odpowiednich proporcji między wstępem, rozwinięciem i zakończeniem. Z kolei przemówienia najczęściej składały się z niezbyt rozbudowanego wprowadzenia, zachęcającego odbiorców do skupienia uwagi i wzbudzającego przychylną słuchacza oraz prezentującego temat mowy, stosunkowo obszernego rozwinięcia zawierającego argumentację skłaniającą słuchaczy do przyjęcia racji autora oraz zwięzłego zakończenia podsumowującego wypowiedź.

Piszący starali się zachować w swoich pracach spójność i porządek logiczny. Realizacje tematów 1. i 2. były z reguły przedstawiane funkcjonalnie i konsekwentnie. Przeważały opowiadania i przemówienia logicznie skomponowane, które tworzyły zbiory uporządkowanych myśli na temat wskazany w poleceniu.

Ósmoklasiści podejmowali starania, aby ich wypowiedzi pisemne były traktowane jako teksty mające autora i ustalonego odbiorcę (przemówienie). W opowiadaniach zazwyczaj prowadzili narrację z przyjętego przez siebie punktu widzenia zgodnie z problemem sprecyzowanym w poleceniu. Dbali o powiązania treściowe i językowe swojej wypowiedzi. Spójność uzyskiwali między innymi dzięki temu, że następne zdanie nawiązywało do treści zawartych w zdaniach poprzednich, co podkreślali, stosując powtórzenia wyrazowe, zaimki wskazujące (np. *ja, my*), spójniki (np. *oraz, i, albo*), wyrazy i wyrażenia sygnalizujące przejście od jednej myśli do drugiej (np. *z kolei, ostatnim argumentem*) lub do kolejnego wydarzenia (np. *potem, następnie*).

Uczniowie z reguły dzielili poszczególne części kompozycyjne pracy na logiczne i zwarte całości treściowe, czyli akapity. W większości były one nieprzypadkowe, uwypuklały istotne kwestie, podkreślały zamysł kompozycyjny wypracowania. Tym niemniej zdarzały się w pracach egzaminacyjnych uchybienia w obszarze kompozycji – piszący pomijali funkcjonalne akapity w opowiadaniu, a w przemówieniu akapity wydzielały przypadkowo.

Ponadto pojawiały się usterki w spójności i logice wywodu wynikające z nieodpowiedniego doboru treści, co w konsekwencji prowadziło do zaburzenia kompozycji opowiadania lub przemówienia.

Styl

Oceniając wypracowania w kryterium stylu, egzaminatorzy rozważali, czy styl wypowiedzi jest adekwatny do jej treści i formy oraz czy jest jednolity, czy uczeń konsekwentnie posługuje się jednym wybranym stylem, a jeżeli miesza różne style wypowiedzi – czy taki zabieg jest uzasadniony.

Ósmoklasiści przystępujący w tym roku do egzaminu z języka polskiego w zdecydowanej większości sprostali wymaganiom dotyczącym stylu wypowiedzi i otrzymali punkty w tym kryterium. Poziom wykonania to 71%, przy czym należy zwrócić uwagę na fakt, że maksymalną liczbę punktów za to kryterium (2 punkty) otrzymało ok. 60% uczniów. Piszący w swoich wypracowaniach posługiwali się zwrotami i wyrażeniami charakterystycznymi dla leksyki i składni wywodu argumentacyjnego (przemówienie) albo opowiadania twórczego.

Język

Sprawdzając język wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym i twórczym, egzaminatorzy rozstrzygali na początku, czy zakres użytych środków językowych jest szeroki, zadowalający czy wąski, a następnie oceniali ich poprawność. Ostateczną liczbę punktów ustalali na podstawie oceny obu tych aspektów.

Maksymalną liczbę punktów (4 pkt) za kryterium *Język* otrzymali ci uczniowie, którzy w swojej wypowiedzi zaprezentowali szeroki zakres środków językowych, umożliwiającą pełną i swobodną realizację tematu. Umiejętnie stosowali oni wiedzę z gramatyki języka polskiego, z zakresu różnicowania języka i komunikacji językowej, funkcjonalnie używali słownictwa określającego miejsce i czas akcji, aby w ten sposób wzbogacić narrację opowiadania. Podkreślali również charakter wywodu argumentacyjnego, stosując m.in. wyrażenia: *w mojej opinii, swoje rozważania poprę, przejdę teraz do kolejnego punktu moich rozważań*. W swoich pracach używali rzeczowników nazywających cechy (*rozwaga, odpowiedzialność, mądrość*), uczucia (*miłość, przyjaźń, smutek, radość*), a także przysłówków i przymiotników wartościujących (*dobry, wybitny, źle, zaskakująco*). Stosowali również wyrażenia i zwroty zapewniające spójność wypowiedzi i sygnalizujące następstwo czasowe (*najpierw, następnie, potem, później*). Aby narracja w opowiadaniach była bardziej ożywiona, ósmoklasiści w swoich wypracowaniach posługiwali się równoważnikami zdania, krótkimi zdaniami pojedynczymi, zdaniami pytającymi czy wykrzyknikowymi.

Maksymalną liczbę punktów w kryterium *Język*, podobnie jak w roku ubiegłym, otrzymało 4% uczniów.

Podobnymi – chociaż na nieco niższym poziomie – umiejętnościami z zakresu kształcenia językowego wykazali się ci uczniowie, którzy zastosowali odpowiedni do realizacji tematu zakres środków językowych i w tym kryterium otrzymali 3 punkty. Było to 8% przystępujących do egzaminu (w roku ubiegłym – ok. 6%).

Analiza wypracowań wykazała również, że znaczna grupa ósmoklasistów ma trudności w zakresie poprawności językowej. W kryterium *Język* 0 punktów otrzymało aż

62% piszących. Uczniowie ci w swoich pracach posługiwali się wąskim zakresem środków językowych, co wpłynęło na liczbę popełnianych błędów.

Uczniowie popełniali błędy:

- fleksyjne – niepoprawna odmiana wyrazów, np. *Przyszłem do domu po szkole i zobaczyłem, że nie ma rodziców; Opowiadał mi o Królu, latarniku i Geograferze; Po wróceniu do mojego ogrodu, zaczęliśmy naprawiać jego samolot*
- składniowe – niepoprawne konstrukcje, np. *Ostatnio gdzie on był, to była Ziemia, spotkał swojego jedyne przyjaciela na Saharze*, błędy w użyciu przyimków, np. *Znalazłem na internecie informacje o tych ludziach, którzy nie czytają książek; Przez czytanie książek stałem się mądrzejszym; Chłopak podjął trudną decyzję pozostania z swoją ukochaną; Czasem moja mama po mnie krzyczy, że nie czytam książek*, błędy w użyciu zaimków, np. *Nie wiesz, kogo ta książka?; Weźmy pod uwagę Balladynę, gdzie jej matka umarła z rozpaczy; W mieszkaniu Scrooge'a bawią się dzieci. Zawołaj ich*, niepoprawne konstrukcje z imiesłowowym równoważnikiem zdania, np. *Wracając do domu zaczął mnie zakapturzony mężczyzna z siwą brodą*
- leksykalne – stosowanie pleonazmów, np. *Mieszkańcy są uosobieniem negatywnych cech dorosłych, takich jak np. próżność, materializm, trwanie w ciągłej rutynie*, nieumiejętne dobieranie wyrazów, np. *Skupię się na lekturze, która dostarcza czytelnikom mądrość moralną*, przekształcanie związków frazeologicznych, np. *Zamilkła między nimi cisza; Nie mogli oderwać od siebie uszu; Na moją twarz wpłynął grymas; Ponieśli zwycięstwo moralne; Zapewne każdemu obito się o ucho*
- stylistyczne – powtórzenia wyrazów, np. *Moim zdaniem książki są bardzo potrzebne do poszerzania wiedzy, bo dzięki książkom stajemy się mądrzejsi i każda książka posiada jakieś wartości*, nadużywanie zaimków, np. *Na dworzec poszliśmy z Papkinem sobie na nogach, trochę sobie pogadaliśmy, potem pojechaliliśmy sobie tramwajem; Przekazał to wszystko mnie, a ja przekazuję to wam, ponieważ to bardzo ważne, abyście to zapamiętali; On po prostu ma wielu przyjaciół, na których on może liczyć i my na nim.*

Ortografia

Za poprawne stosowanie reguł ortograficznych w kryterium *Ortografia* uczniowie mogli uzyskać maksymalnie 2 punkty. Jeśli napisali swoje wypracowanie bezbłędnie albo popełnili tylko jeden błąd ortograficzny, otrzymywali 2 punkty. Wynik taki uzyskało 21% piszących (w roku ubiegłym odsetek ten wyniósł 22%). Jeśli w pracy pojawiły się 2 lub 3 błędy ortograficzne, uczniowie otrzymywali 1 punkt. Wynik taki uzyskało 19% ósmoklasistów.

Uczniowie popełniali błędy w zakresie:

- pisowni partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, np. *niekażdy, nieczytając*
- pisowni wyrazów z *u – ó, ż – rz, h – ch*, np. *bochaterstwo, tortór, obużony, Prużny, ubustwie, przejerzdzać*
- wielkiej i małej litery, szczególnie w zapisie tytułów książek, np. *Quo Vadis, Syzyfowe Prace, Opowieść Wigilijna* i nazw bohaterów, np. *Mały książę*
- pisowni samogłosek nosowych *ą, ę* w końcówkach fleksyjnych, np. *Książę, i* w formach czasu przeszłego czasowników, np. *zgineli, zaczęła, wciągnęła*
- pisowni partykuły *by* z różnymi częściami mowy, np. *chciał bym, mogła bym*
- pisowni innych ortogramów, np. *na prawdę, w krótcie, coprawda, gdzie nie gdzie.*

Interpunkcja

Interpunkcja to nadal słaba strona ósmoklasistów przystępujących do egzaminu. W ubiegłym roku zaprezentowali oni bardzo niski poziom umiejętności stosowania zasad interpunkcyjnych i w kryterium *Interpunkcja* poziom wykonania wyniósł 19%. Na tegorocznym egzaminie wynik ten był zbliżony. Piszący uzyskali średnio 18% punktów możliwych do zdobycia, co sprawia, że na opanowanie tych umiejętności trzeba poświęcić zdecydowanie więcej czasu. Niski poziom opanowania umiejętności interpunkcyjnych spowodowany jest m.in. niezadowalającym poziomem wiedzy i umiejętności z zakresu składni.

Z analizy wypracowań wynika, że uczniowie najczęściej:

- nie rozdzielali przecinkiem imiesłowowego równoważnika zdania od zdań składowych, np. *Podsumowując moją wypowiedź jeszcze raz powtórzę warto czytać, bo książki są źródłem mądrości, a ich czytanie może uczynić nas mądrzejszymi; Słuchając recytacji Zygiera przypomina sobie opowieść Nogi o powstańcu*
- nie rozdzielali przecinkiem zdań składowych w zdaniu podrzędnie złożonym, np. *Ta sytuacja pokazuje nam, że w życiu nie warto udawać kogoś kim się nie jest*, nie rozdzielali przecinkiem zdań współrzędnie złożonych, np. *Siedzieliśmy oglądaliśmy wschód słońca* oraz zdań wtrąconych, np. *Pamiętajcie, że człowiek który czyta książki rozwija się i staje się mądrzejszym; Bohaterem którego spotkałem był Petroniusz*
- błędnie rozdzielali przecinkami wyrazy w zdaniach, np. *W opowiadaniu „Artysta” S. Mrożka, poznajemy postać koguta, który udawał Lwa*
- ujmowali w cudzysłów nazwy własne, pseudonimy, np. *„Mały Sabotaż”, „Rudy, Alek i Zośka”*
- pomijali kropki, przecinki, myślniki lub ich nadużywali w zapisie dialogów, np.
 - *Za każdy popełniony czyn, będzie trzeba zapłacić. – powiedziała*
 - *Niebieski. – odpowiedziała.*
 - *Cześć Mały Książę. – odpowiedziałem z uśmiechem na ustach. – Zamówiłem Ci już deser lodowy.*
 - *Och to okropne.*
- pomijali przecinki w wyliczeniach, np. *Przed dworkiem w Soplicowie zobaczyłem Zosię Tadeusza Telimenę Sędziego i księdza Robaka; Książki to niewyczerpane źródło informacji wiedzy mądrości prawd życiowych.*

Podsumowanie

Ósmoklasiści na egzaminie mogli wybrać jeden z dwóch proponowanych w arkuszu tematów wypracowania. Zgodnie ze swoimi preferencjami w zakresie tworzenia własnego tekstu zdecydowali się napisać przemówienie bądź opowiadanie twórcze. Oba tematy cieszyły się wśród uczniów zainteresowaniem, chociaż nieco większa grupa zdających wybrała opowiadanie. Tylko nieliczni napisali wypracowanie w innej formie albo nie na temat lub nie podjęli się rozwiązania zadania rozszerzonej odpowiedzi.

Na podstawie analizy przemówień można stwierdzić, że uczniowie potrafili stworzyć tekst argumentacyjny, którego istotnym elementem jest perswazja. Zdecydowana większość

ósmoklasistów redagujących przemówienie udowodniła, że potrafi funkcjonalnie stosować w swoich wypowiedziach typowe środki retoryczne. Uczniowie nie mieli problemu z doбором argumentów rzeczowych, logicznych, a zwłaszcza emocjonalnych. Z reguły potrafili zilustrować je przykładami z lektur obowiązkowych i innych utworów literackich. Niemniej poziom argumentacji w części prac był powierzchowny, co niekorzystnie wpływało na ocenę realizacji kryterium *Elementy retoryczne*. Zdarzało się, że uczniowie nietrafnie uogólniali albo streszczali fabułę lektury obowiązkowej zamiast dobrać odpowiednią informację i wykorzystać ją do wnioskowania.

Z kolei uczniowie, którzy podjęli się pisania opowiadania, wykazali się zdolnością do nieszablonowego myślenia, twórczego wykorzystania lektury obowiązkowej i giętkim piórem. Powstało wiele prac o urozmaiconej, konsekwentnej narracji. Ich akcja trzymała w napięciu, zaskakiwała, czasem rozbawiała albo wzruszała. Jednak nie wszyscy piszący opowiadanie potrafili do narracji funkcjonalnie wprowadzić elementy ją wzbogacające (np. opis czy dialog).

Uczniowie sprostali wymaganiom dotyczącym tworzenia własnego tekstu na różnym poziomie – w zależności od stopnia opanowania wymagań z zakresu kształcenia literackiego, kulturowego i językowego oraz tworzenia wypowiedzi.

Zarówno w przemówieniu, jak i w opowiadaniu ósmoklasistom problemów przysporzyło zaprezentowanie tych umiejętności, które wymagały od nich wykorzystania zdobytej wiedzy o lekturach obowiązkowych. Popelniali błędy rzeczowe – mylili nazwiska bohaterów, autorów, wydarzenia. Nie radzili sobie z zaprezentowaniem szerokiego zakresu środków językowych umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu oraz ze stosowaniem zasad polskiej ortografii i interpunkcji.

„Pod lupą” – streszczenie

Streszczenie to krótkie i zwarte przedstawienie tekstu w taki sposób, że radykalnie zostaje zmniejszona jego objętość, natomiast zachowana jest zasadnicza myśl tekstu oryginalnego. Przy redagowaniu streszczenia należy kierować się zasadą „krótko i komunikatywnie”, czyli zawrzeć mniej lub bardziej obszerną treść w możliwie niewielkiej liczbie zdań. W streszczeniu należy zachować właściwy poziom uogólnienia. Trzeba zadbać o to, aby dążenie do skrótowości nie zaburzyło logiki i spójności wypowiedzi. Ważną cechą streszczenia jest obiektywizm – ta forma wypowiedzi nie powinna zawierać żadnych opinii osoby piszącej czy polemik z jakimś stwierdzeniem z tekstu. Nie może także zawierać dialogów. Jeżeli streszczenie zawiera któryś z wymienionych elementów, jest napisane niepoprawnie.

Umiejętność streszczania tekstu publicystycznego sprawdzano za pomocą zadania 13. Uczniowie mieli uzupełnić zdania uwzględniające najważniejsze elementy struktury streszczenia:

1. określenie tematu – *Tematem tekstu Małgorzaty Smoczyńskiej jest*
2. przedstawienie/uwzględnienie tematu, czyli tego, co na podjęty temat napisał autor tekstu – *Autorka skupia się na*
3. sformułowanie wniosku (-ów) – *i dochodzi do wniosku, że –*

Podane zdania należało dokończyć w taki sposób, aby zachować właściwy poziom uogólnienia, to znaczy tak uzupełnić, aby wypowiedź uwzględniała najważniejsze elementy treści tekstu oryginalnego i aby tworzyła logiczną i spójną całość.

Poniżej zamieszczono rozwiązania spełniające warunki opisane w kryteriach i ocenione na 2 punkty (taki wynik uzyskało 51% ósmoklasistów).

Przykład 45.

Tematem tekstu Małgorzaty Smoczyńskiej jest *pasja w życiu człowieka*.

Autorka skupia się na *rodzajach pasji i jej znaczeniu w naszym codziennym funkcjonowaniu* i dochodzi do wniosku, że *pasja daje poczucie szczęścia i spełnienia*.

Przykład 46.

Tematem tekstu Małgorzaty Smoczyńskiej jest posiadanie pasji.

Autorka skupia się na *tym, czym jest pasja i dlaczego warto ją mieć*,

i dochodzi do wniosku, że *pasja wyznacza kierunek działania i nadaje naszemu życiu sens*.

Przykład 47.

Tematem tekstu Małgorzaty Smoczyńskiej jest *pasja*.

Autorka skupia się na *zgåębieniu, czym jest pasja*

i dochodzi do wniosku, że *pasja to rodzaj niezwykle przyjemnej aktywności, która wzbogaca życie człowieka*.

Przykład 48.

Tematem tekstu Małgorzaty Smoczyńskiej jest *pasja*.

Autorka skupia się na *wytłumaczeniu, dlaczego pasja jest ważna i potrzebna człowiekowi*

i dochodzi do wniosku, że *dzięki niej stajemy się interesującymi ludźmi i łatwiej odnajdujemy cel życia*.

Przykład 49.

Tematem tekstu Małgorzaty Smoczyńskiej jest *życie z pasją*.

Autorka skupia się na *wyjaśnieniu, czym jest pasja*

i dochodzi do wniosku, że *pasja daje nam życiodajną energię i zadowolenie z samych siebie*.

Przykład 50.

Tematem tekstu Małgorzaty Smoczyńskiej jest *pasja i jej wpływ na nasze życie*.

Autorka skupia się na *tym, jak wiele korzyści człowiek czerpie z posiadania pasji*

i dochodzi do wniosku, że *warto mieć pasję, ponieważ czyni ona nasze życie bogatszym*.

Niektórzy piszący mieli problem z zachowaniem właściwego poziomu uogólnienia.

Przejawiało się to najczęściej w:

- zbyt dużym uogólnianiu
- powtarzaniu tych samych treści
- uwzględnianiu nieistotnych szczegółów
- tendencji do opisowości
- nadinterpretacji lub wręcz zafalszowaniu tekstu oryginalnego.

Oto przykłady rozwiązań ocenionych na 1 punkt z powodu zaburzonego poziomu uogólnienia (taką liczbę punktów uzyskało 39% ósmoklasistów).

Przykład 51. (zbyt duże uogólnienie w formułowaniu wniosku)

Tematem tekstu Małgorzaty Smoczyńskiej jest *pasja*.

Autorka skupia się na *tym, czym jest pasja*

i dochodzi do wniosku, że *jest ona potrzebna w życiu*.

Przykład 52. (powtarzanie tych samych treści)

Tematem tekstu Małgorzaty Smoczyńskiej jest *znaczenie pasji w życiu człowieka*.

Autorka skupia się na *znaczeniu posiadania pasji*

i dochodzi do wniosku, że *pasje są ważne w naszym życiu*.

Przykład 53. (zbędne szczegóły, nadinterpretacja/niepotrzebne dopowiedzenia)

Tematem tekstu Małgorzaty Smoczyńskiej jest *wyjaśnienie, czym jest pasja i jakie korzyści z niej mogą wynikać*.

Autorka skupia się na *tym, że pasja to bardzo wiele aktywności, które sprawiają nam radość, a nasza kultura nazywa je „mało istotnym hobby”*. (zbędny szczegół)

i dochodzi do wniosku, że *rozwijanie pasji może prowadzić do rozwijania talentu, dzięki czemu możemy podjąć w tym kierunku pełną satysfakcji pracę zawodową*. (nadinterpretacja).

Przykład 54. (zbędna opisowość)

Tematem tekstu Małgorzaty Smoczyńskiej jest *pasja, czyli coś, co nas kształtuje i opisuje, co świadczy o naszej indywidualności i wyjątkowości*.

Autorka skupia się na *tym, czym jest pasja, jakie daje nam korzyści i jak pielęgnować „ziarenka pasji”*

i dochodzi do wniosku, że *jeżeli dba się o nią, to ona rośnie i się rozwija, a potem staje się stylem życia, który sprawia, że jesteśmy ciekawszymi i szczęśliwszymi ludźmi*.

Przykład 55. (zbędna opisowość)

Tematem tekstu Małgorzaty Smoczyńskiej jest *pasja każdego człowieka, jego zainteresowania, hobby i co oznacza to słowo w dzisiejszych czasach*.

Autorka skupia się na *tym przede wszystkim, co pasja nam daje i czym jest dla nas*

i dochodzi do wniosku, że *nieważne, czy naszą pasją jest gotowanie, czy oglądanie filmów. Najistotniejsze w naszych zainteresowaniach jest to, że zbliżają one nas do ludzi i dzięki nim stajemy się ciekawszymi osobami*.

Należy podkreślić wagę streszczenia jako formy wypowiedzi ćwiczonej w szkole głównie ze względu na jego życiową przydatność. Streszczenie jest przecież wszechobecne w naszym życiu, korzystamy z niego niemalże na co dzień, także w języku mówionym. Kiedy relacjonujemy przebieg jakiegoś spotkania czy zdarzenia, posługujemy się najczęściej streszczeniem. Ćwicząc tę formę wypowiedzi na lekcjach języka polskiego w szkole podstawowej, doskonalimy tak ważne umiejętności uczniów jak selekcjonowanie i hierarchizowanie informacji, precyzja myślenia czy dobór odpowiednich środków językowych w celu osiągnięcia zwięzłości i klarowności wypowiedzi.

Wnioski i rekomendacje

Osiągnięcia uczniów to ważna informacja o tym, na ile skutecznie nabyli oni wiedzę z języka polskiego, jak dobrze opanowali umiejętności językowe, czy potrafią wykorzystywać środki retoryczne, wyrażać swoje stanowisko, umiejętnie wykorzystywać wiedzę z zakresu literatury i języka.

Ósmoklasiści na tegorocznym egzaminie najwyższe wyniki uzyskali za rozwiązanie zadań sprawdzających wiedzę i umiejętności z zakresu kształcenia literackiego i kulturowego (poziom wykonania to 66%). Uczniowie wykazali się umiejętnością wyszukiwania potrzebnych informacji (zwłaszcza w tekście nieliterackim), odróżniania informacji ważnych od drugorzędnych, wyciągania wniosków z przesłanek zawartych w tekście, a także znajomością lektur obowiązkowych. Ponad połowa uczniów potrafiła skorzystać z informacji zawartych w haśle słownikowym przytoczonym ze słownika języka polskiego.

Z kolei mniej niż połowa przystępujących do egzaminu ósmoklasistów opanowała kompetencje z zakresu kształcenia językowego (poziom wykonania to 41%). Uczniowie mieli trudności z rozpoznaniem funkcji składniowych wyrazów oraz typów orzeczeń. Trudne okazało się też dla nich zadanie wymagające znajomości funkcji formantu w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym. Trudne było także dla tegorocznych ósmoklasistów (podobnie jak w roku ubiegłym) rozpoznawanie i tworzenie imiesłówów. Z informacji zawartych w haśle słownikowym przytoczonym ze słownika języka polskiego nie potrafiło skorzystać ok. 36% uczniów.

Ponad połowa ósmoklasistów opanowała badane na egzaminie treści z zakresu tworzenia wypowiedzi (poziom wykonania – 53%). Uczniowie wykazali się umiejętnościami formułowania argumentów i funkcjonalnego wykorzystania środków retorycznych. Ósmoklasiści najlepiej opanowali umiejętności posługiwania się stylem adekwatnym do wybranej formy i tworzenia logicznej kompozycyjnie wypowiedzi. Nieco trudniejsze okazało się funkcjonalne zastosowanie twórczych bądź retorycznych elementów w wypracowaniu.

Przystępującym w tym roku do egzaminu ósmoklasisty najwięcej problemów przysporzyło poprawne zastosowanie reguł ortograficznych i zasad interpunkcyjnych, a także umiejętność posługiwania się poprawną polszczyzną.

Analiza wyników uzyskanych przez uczniów na egzaminie będzie na pewno przydatna do planowania pracy dydaktycznej. Zatem w praktyce szkolnej warto:

- doskonalić umiejętność czytania ze zrozumieniem poprzez pracę z wybranymi fragmentami z tekstów literackich, w tym lektur szkolnych, a także rozwiązywanie zadań odnoszących się do wybranego fragmentu, a pomijających znajomość całej lektury
- doskonalić umiejętność rozumienia utworów literackich poprzez wprowadzanie ćwiczeń polegających np. na układaniu planu wydarzeń do wybranego fragmentu tekstu literackiego
- kształtować umiejętność argumentowania poprzez zachęcanie uczniów do formułowania argumentów podczas tworzenia wypowiedzi pisemnych, do uzasadniania swojego zdania poprzez odwołanie się do przykładów z utworów literackich, w tym szczególnie lektur obowiązkowych

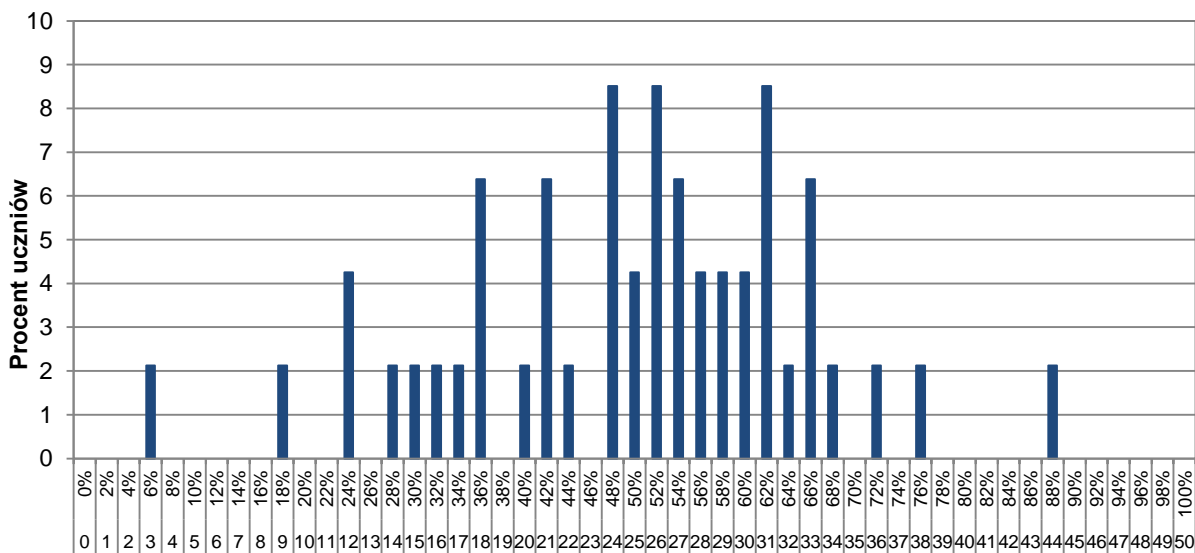
- kształtować umiejętność interpretowania tekstów ikonicznych poprzez wprowadzanie na lekcji ćwiczeń sprawdzających umiejętność łączenia treści, np. obrazów, plakatów, grafiki, zdjęć z wybranymi tekstami literackimi
- kształcić umiejętności językowe w taki sposób, aby uczniowie mieli możliwość posługiwania się szerokim zakresem środków językowych, które pozwolą im na pełną i swobodną realizację tematu, a zatem pracować nad wzbogacaniem i różnicowaniem składni, a także leksyki, w tym frazeologii
- wypracowywać u uczniów nawyk zwracania szczególnej uwagi na ortografię i interpunkcję; ćwiczyć te umiejętności na lekcjach poprzez np. wspólne poprawianie tekstów zawierających błędy ortograficzne i interpunkcyjne.

Podstawowe informacje o arkuszach dostosowanych

Opis arkusza dla uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera

Arkusz zadań z zakresu języka polskiego dla uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera (OPOP-200-2004) został przygotowany na podstawie arkusza OPOP-100-2004, zgodnie z zaleceniami specjalistów. Uczniowie otrzymali zadania dostosowane pod względem merytorycznym: wyjaśniono słownictwo do tekstów źródłowych, uproszczono polecenia zadań, oraz graficznym: wyróżniono informację o numerze każdego zadania i liczbie punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie, zwiększono odstępy między wierszami w tekstach i zastosowano pionowy układ odpowiedzi. Przy każdym zadaniu zamkniętym umieszczono informację o sposobie zaznaczenia właściwej odpowiedzi.

Wyniki uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera

Wynik uzyskany w % i w punktach

WYKRES 5. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

TABELA 12. WYNIKI UCZNIÓW Z AUTYZMEM, W TYM Z ZESPOŁEM ASPERGERA – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
47	6	88	52	48; 52; 62	49,74	15,91

Opis arkusza dla uczniów słabowidzących i uczniów niewidomych

Arkusze z zakresu języka polskiego dla uczniów słabowidzących i uczniów niewidomych (OPOP-400-2004, OPOP-500-2004, OPOP-600-2004) zostały przygotowane na podstawie arkusza standardowego. Uczniowie słabowidzący otrzymali arkusze, w których dostosowano wielkość czcionki: OPOP-400-2004 – Arial 16 pkt, OPOP-500-2004 – Arial 24 pkt, uproszczono również zadanie dotyczące interpretacji tekstu kultury – zmniejszono liczbę elementów graficznych umieszczonych na rysunku torby okolicznościowej. Dla uczniów niewidomych przygotowano arkusz w brajlu.

Wyniki uczniów słabowidzących i uczniów niewidomych

TABELA 13. WYNIKI UCZNIÓW SŁABOWIDZĄCYCH I UCZNIÓW NIEWIDOMYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Liczba uczniów*	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
OPOP-400-2004 – 24	–	–	–	–	54,75	–
OPOP-500-2004 – 3	–	–	–	–	43,33	–

* Parametry statystyczne podawane są dla grup liczących 30 lub więcej uczniów.

Opis arkusza dla uczniów słabosłyszących i uczniów niesłyszących

Uczniowie słabosłyszący i niesłyszący rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-700-2004. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 21 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragmentu *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza) oraz tekstu nieliterackiego (*Życie z pasją – życie z hobby* Małgorzaty Smoczyńskiej). W obu tekstach dodano przypisy, uproszczono również słownictwo w tekście nieliterackim.

Wyniki uczniów słabosłyszących i uczniów niesłyszących

TABELA 14. WYNIKI UCZNIÓW SŁABOSŁYSZĄCYCH I UCZNIÓW NIEŚŁYSZĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
23	–	–	–	–	47,57	–

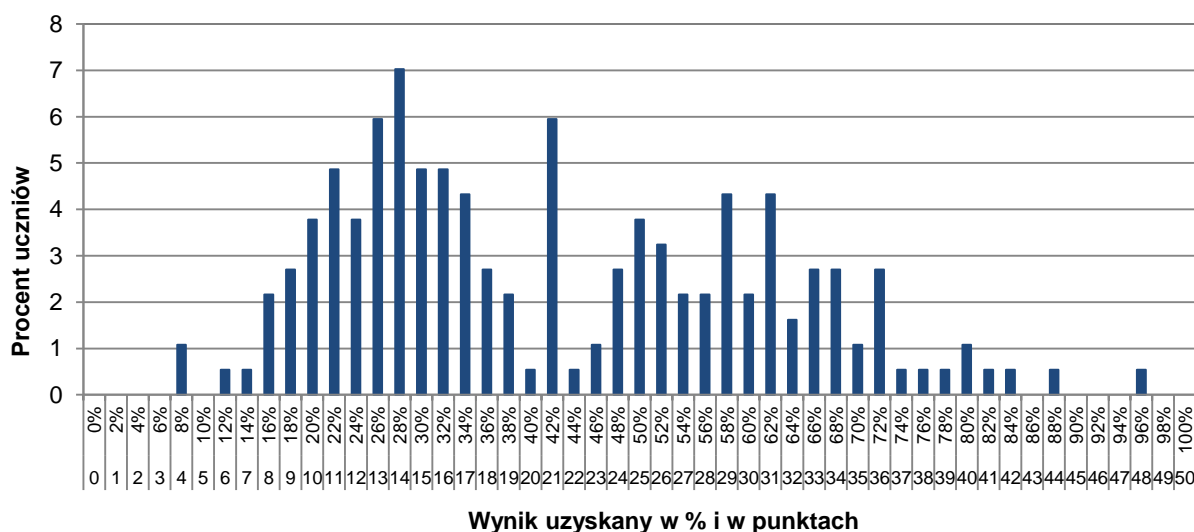
* Parametry statystyczne podawane są dla grup liczących 30 lub więcej uczniów.

Opis arkusza dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-800-2004. Arkusz zawierał 22 zadania. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań można było uzyskać maksymalnie 50 punktów, w tym 15 punktów (30%) za rozwiązanie zadań zamkniętych (wyboru wielokrotnego, prawda-falsz i na dobieranie) oraz 35 punktów (70%) za rozwiązanie zadań otwartych.

Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 21 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (*Małego Księcia* Antoine'a de Saint-Exupéry'ego) oraz tekstu nieliterackiego (*Staropolskie kalendarze*). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność wyrażania opinii na dany temat, napisania ogłoszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym – rozprawkę albo wypowiedź o charakterze twórczym – opowiadanie.

Wyniki uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

WYKRES 6. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

TABELA 15. WYNIKI UCZNIÓW Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ W STOPNIU LEKKIM – PARAMETRY STATYSTYCZNE

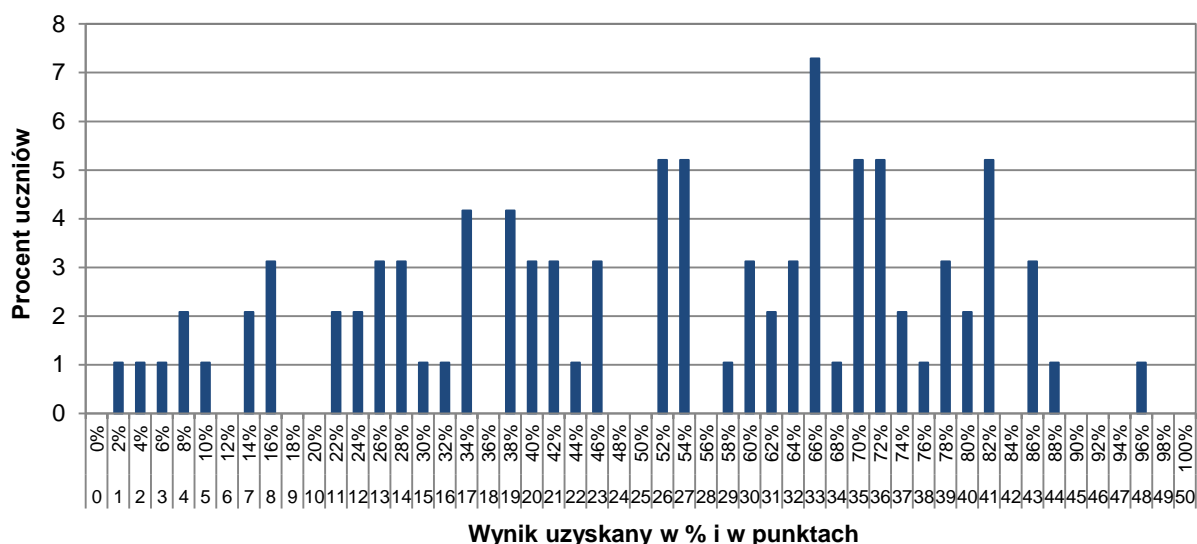
Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
185	8	96	38	28	42,13	18,78

Opis arkusza dla uczniów, o których mowa w art. 94a ust. 1 ustawy (cudzoziemcy)

Uczniowie, o których mowa w art. 94a ust. 1 ustawy (cudzoziemcy), rozwiązywali zadania zawarte w arkuszu OPOP-C00-2004. Arkusz zawierał 21 zadań. Arkusz składał się z dwóch części. Pierwsza część zawierała 20 zadań zorganizowanych wokół dwóch tekstów zamieszczonych w arkuszu: tekstu literackiego (fragmentu *Małego Księcia* Antoine'a de Saint-Exupéry'ego) oraz tekstu nieliterackiego (*Życie z pasją Małgorzaty Smoczyńskiej*). Zadania otwarte w tej części arkusza sprawdzały m.in. umiejętność wyrażania opinii na dany temat, interpretacji tekstu kultury – plakatu, napisania zaproszenia oraz znajomość treści i problematyki wybranych lektur obowiązkowych. W drugiej części arkusza uczeń wybierał jeden z dwóch tematów wypracowania: rozprawkę albo opowiadanie.

Arkusz został dostosowany w taki sposób, aby ograniczona znajomość języka polskiego zdających pozwoliła zrozumieć czytany tekst (teksty źródłowe oraz polecenia zadań). W obu tekstach źródłowych dodano przypisy, uproszczono tekst nieliteracki. Uczniowie otrzymali zadania dostosowane pod względem merytorycznym oraz leksykalnym.

Wyniki uczniów, o których mowa w art. 94a ust. 1 ustawy (cudzoziemcy)

WYKRES 7. ROZKŁAD WYNIKÓW UCZNIÓW

TABELA 16. WYNIKI UCZNIÓW, O KTÓRYCH MOWA W ART. 94A UST. 1 USTAWY (CUDZOZIEMCY) – PARAMETRY STATYSTYCZNE

Liczba uczniów	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
96	2	96	54	66	51,46	23,57

CK
**CENTRALNA
KOMISJA
EGZAMINACYJNA**

OKE

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536-65-00, fax 22 536-65-04
www.cke.gov.pl sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku
ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320-55-90, fax 58 320-55-91
www.oke.gda.pl komisja@oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie
ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616-33-99, fax 32 784-16-08
www.oke.jaworzno.pl oke@oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie
os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683-21-99, fax 12 683-21-00
www.oke.krakow.pl oke@oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży
Al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 473-71-20, fax 86 473-68-17
www.oke.lomza.pl sekretariat@oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi
ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634-91-33, fax 42 634-91-54
www.oke.lodz.pl sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu
ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854-01-60, fax 61 852-14-41
www.oke.poznan.pl sekretariat@oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie
Plac Europejski 3, 00-844 Warszawa
tel. 22 457-03-35, fax 22 457-03-45
www.oke.waw.pl info@oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu
ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785-18-94, fax 71 785-18-66
www.oke.wroc.pl sekretariat@oke.wroc.pl